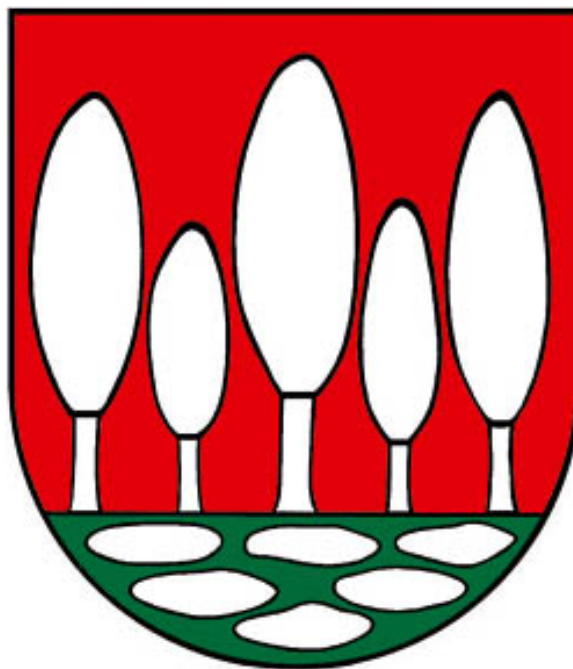

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA
A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
OBCE RICHVALD
na roky 2023 – 2029**

Plánovacie obdobie	2023-2029
Schvaľovací orgán	Obecné zastupiteľstvo obce Richvald
Identifikácia územnej samosprávy, pre ktorý sa dokument spracováva	Obec Richvald
Dátum schvaľovania	26. 10. 2023
Členovia riadiaceho výboru participatívnej tvorby PHRSR	Mgr. Zuzana Germanová Stanislav Hankovský
Gestor tvorby PHRSR a jeho kontaktné údaje	Mgr. Zuzana Germanová, 0917 101 857, zgermanova@germanservices.sk
Koordinátor tvorby PHRSR a jeho kontaktné údaje	Stanislav Hankovský, 0917 931 577 richvald@centrum.sk
Členovia tímov pracovných skupín	Ján Rybár, Miroslav Hudák, Viera Pangrácová, Milan Sabol, Patrik Sobek, Mikuláš Zamborský, Jana Ždiľová
Adresa zverejnenia PHRSR	www.richvald.sk

OBSAH

1 ÚVOD - Základné východiská procesu tvorby a obsahu

1.1 Inštitucionálne východiská (legislatíva, kompetencie, partneri a inštitucionalizované štruktúry partnerstiev)

1.1.1 Legislatíva upravujúca tvorbu a implementáciu PHRSR Obce Richvald

1.1.2 Rozhodovacie kompetencie v oblasti tvorby a implementácie PHRSR

1.1.3 Partneri

1.2 Obsahové východiská

1.2.1 Definícia územia pre spracovanie PHRSR

1.2.2 Relevantné vstupy z nadradených programových a strategických dokumentov

1.2.3 Informácia o procese participatívnej tvorby PHRSR

2 ANALYTICKÉ VÝCHODISKÁ

2.1 Zhodnotenie implementácie doterajších stratégií

2.2 Kľúčové trendy vývoja, ak by sa stratégia PHRSR neimplementovala

2.3 Strom problémov

2.4 Výstupy SWOT analýz

- Oblasť ľudských zdrojov

- o Oblasť zdravotníctva a sociálnych vecí

- o Oblasť vzdelávania

- o Oblasť kultúry, kultúrneho dedičstva a spoločenského života

- o Oblasť športu

- Oblasť technickej infraštruktúry

- Environmentálna oblasť

- Oblasť turizmu a cestovného ruchu

3 ROZVOJOVÁ STRATÉGIA

3.2 Vízia rozvoja a hlavný cieľ

3.3 Systém cieľov, popis strategických a špecifických cieľov, ich súvislostí a strom cieľov

4 IMPLEMENTAČNÝ PLÁN

4.1 Nástroje na implementáciu stratégie

1 ÚVOD - Základné východiská procesu tvorby a obsahu

1.1 Inštitucionálne východiská (legislatíva, kompetencie, partneri a inštitucionalizované štruktúry partnerstiev)

1.1.1 Legislatíva upravujúca tvorbu a implementáciu PHRSR Obce Richvald

Zákon č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií schváleného uznesením vlády SR č. 197/2017 z 26. apríla 2017

PHRSR obce Richvald je strednodobým rozvojovým dokumentom v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, pričom zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja príslušného VÚC a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie regiónu a obce Richvald.

PHRSR integruje rozvojové programové dokumenty obce, t.j. zastrešuje ostatné plánovacie dokumenty obce Richvald.

PHRSR ako strategický dokument Obce Richvald spĺňa požiadavky na tvorbu základných dokumentov podpory regionálneho rozvoja podľa zákona č.539/2008 Z.z. a je v súlade s **Metodikou tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného rozvoja.**

PHRSR plní úlohu programovacieho dokumentu pre implementáciu EŠIF v období 2021 – 2027 a je východiskom pre programové rozpočtovanie obce. Strategický dokument, akým je PHRSR, je nástrojom integrácie verejných politík a zabezpečenia skutočného zvýšenia kvality života obyvateľov, zlepšenia podnikateľského prostredia a prístup obyvateľov k rozhodovaniu, nástrojom efektívneho, aktívneho a vecného zapojenia aktérov regionálneho rozvoja z hľadiska definovania potrieb, priorít, cieľov, stratégií rozvoja obce, ale aj implementácie, riadenia a monitorovania stratégie, nástrojom pre potreby obce Richvald.

V zmysle zákona č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov je existencia PHRSR podmienkou pre získanie zdrojov zo štátneho rozpočtu a doplnkových zdrojov pre rozvojové projekty obce, avšak jeho spracovanie je motivované predovšetkým potrebou koncepčného cieľavedomého a transparentného riadenia a rozhodovania v snahe čo najefektívnejšie riešiť problémy a výzvy rozvoja obce.

Obce majú povinne zaslať Správy o plnení PHRSR každoročne do 31. mája príslušnému VÚC v zmysle § 12 zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

1.1.2 Rozhodovacie kompetencie v oblasti tvorby a implementácie PHRSR

Strategický dokument PHRSR Obce Richvald na roky 2023 – 2029 schválilo Obecné zastupiteľstvo na svojom zasadnutí dňa 26. 10. 2023 prijatím uznesenia číslo 65/2023. Schváleniu dokumentu predchádzalo pripomienkovanie dokumentu poslancami obecného zastupiteľstva a verejným pripomienkovaním.

1.1.3 Partneri

Dotknutou verejnosťou vo vzťahu k spracovaniu a implementácii PHRSR sú obyvatelia obce Richvald, ktorí v nej majú trvalé alebo prechodné bydlisko. Obyvatelia susedných obcí, ktorí využívajú infraštruktúru a služby na území obce Richvald. Do skupiny dotknutej verejnosti patria taktiež podnikateľské subjekty, spolky a občianske združenia, ktoré svoju činnosť na území obce vykonávajú. PHRSR nemôže byť realizovaný iba orgánmi samosprávy, ale musí byť realizovaný v partnerstve aktérov lokálneho alebo regionálneho rozvoja s ohľadom na princíp partnerstva.

Hlavní aktéri rozvoja

Kľúčovými aktérmi rozvoja obce Richvald sú:

- Obecné zastupiteľstvo obce Richvald a komisie zriadené pri OcÚ,
- VÚC - Prešovský samosprávny kraj,
- Miestna akčná skupina Sekčov- Topľa,
- Základná škola s materskou školou v Richvalde,
- Základná škola na Wolkerovej ulici v Bardejove,
- Spolky pôsobiace na území obce v oblasti kultúrnej, sociálnej, spoločenskej, komunitnej a športovej,
- Podnikateľské subjekty podnikajúce na území obce,
- Inštitúcie verejnej a štátnej správy kompetentné pre jednotlivé oblasti rozvoja.

1.2 OBSAHOVÉ VÝCHODISKÁ

Samosprávny kraj	Prešovský
Okres	Bardejov
Názov obce	Richvald
Počet obyvateľov k 31.12.2022	1011
Rozloha	2 184 ha
IČO:	00 322 555

1.2.1 Definícia územia pre spracovanie PHRSR

Územie pre spravovanie PHRSR predstavuje kataster obce Richvald o celkovej výmere katastrálneho územia obce - spolu (m²) – 2 184 ha.

KULTÚRA	VÝMERA
Orná pôda	494,51 ha
Záhrady, ovocné sady	32,9374 ha
TTP	793,53 ha
Poľnohospodárska pôda	1 320,98 ha
Lesy	601,87 ha
Vodná plocha	34,3909 ha
Zastavaná plocha	73,8501 ha
Ostatná plocha	153,08 ha
Spolu katastrálne územie Richvald	2 184 ha

Poloha obce

Obec Richvald sa nachádza v severovýchodnej časti Slovenska, na území horného Šariša, 10 km juhozápadne od Bardejova. Administratívne patrí do okresu Bardejov a do Prešovského kraja (predtým bola súčasťou Východoslovenského kraja).

Chotár, katastrálne územie obce, sa rozprestiera v severnej časti Bartošovskej kotliny, na hranici Čergovského pohoria a Ondavskej vrchoviny ako časti Nízkych Beskýd, v pramennej oblasti viacerých prítokov Richvaldského potoka, ktorý na juhu vteká do Šibskej vody. S rozlohou 2184 ha patrí medzi najväčšie oblasti. Na severe hraničí s katastrami Mokroluhu a Rokytno, na severozápade a západe Krivého, Bogliarky a Krížov, na juhu a juhovýchode Hervartova a Kľušova a na východe Bardejova a jeho miestnej časti Mihaľov.

Nadmorská výška richvaldského katastra sa pohybuje v intervale 327 – 840 m, pričom samotná obec je približne vo výške 375 m. Územie obce je svahovité, stúpa od Richvaldského potoka s kótou 360 m n.m. smerom na sever po kótu 390 m n.m. výraznejšie terénne zlomy sú v dolinách prítokov Richvaldského potoka a na terasách južne od zastavaného územia. Mierne zvlnený pahorkatinný povrch katastrálneho územia v severovýchodnej časti a výrazne členitý hornatý na juhozápade tvorí z geologického hľadiska tret'ohorný flyš. Súvislý les s výskytom jedle, borovice, brezy a buka sa nachádza hlavne v juhozápadnej a severovýchodnej časti. V lokalite „Bartkaňa“ rástol kedysi aj vzácny tis.

Dávnejšie v minulosti na celom tomto území dominovali lesy, čo sa neskôr odrazilo i v samotnom názve obce (Richvald / Reichwald – z nemeckého slova vo význame „bohatý les“). V dôsledku hospodárskych aktivít človeka boli tieto lesy na mnohých miestach vyklčované a premenené na ornú pôdu, lúky a pasienky. Flóra územia sa tým následne obohatila o lúčne a pasienkové druhy rastlín a o druhy sprevádzajúce poľnohospodárske kultúry a ľudské sídla. Podľa posledného sčítania obyvateľov mala obec 996 obyvateľov a 248 obytných domov (2021).

Z hľadiska klimatických podmienok spadá kataster obce do klimatickej oblasti mierne teplej až mierne chladnej, mierne vlhkej a s chladnou zimou. Priemerná ročná teplota v Richvalde je 8,4°C, teplota v januári je –5,5°C, teplota v júli 18°C. Priemerný úhrn zrážok predstavuje 700 až 720 mm. Najbohatšie mesiace na zrážky sú júl a august, najchudobnejšie február a marec.

História

Doba kamenná

Azda najpozoruhodnejším úsekom pravekých dejín celej bardejovskej oblasti bola **neskorá doba kamenná** (eneolit – 2500-1800 pr.Kr.). Vtedy sa tu objavil ľud s jednoduchou pastiersko-roľníckou kultúrou, patriaci do okruhu kultúr tzv. šnúrovej keramiky, ktorý svojim mŕtvym budoval na hrebeňoch vrchov mohyly z hliny, niektoré z nich aj pomerne veľkých rozmerov.

Ich najbližšie nálezisko sa nachádza iba niekoľko kilometrov od dnešného Richvaldu, na Kobylskej hore medzi Kľušovom a Kobylami.

Významným materiálom dokladom z eneolitického obdobia je aj **kamenný sekeromlat**, ktorý bol nájdený priamo v chotári Richvaldu a teraz je uložený v zbierkovom fonde Šarišského múzea v Bardejove.

Počiatky histórie Richvaldu

Územie severného Šariša bolo v 13. storočí majetkom uhorských kráľov a administratívne pričlenené k Šarišskému komitátu so sídlom na hrade Šariš. Po tatárskom vpáde v rokoch 1241 – 1242 začalo nové osídľovanie územia severného Šariša a významnú úlohu v ňom zohrala najmä

nemecká kolonizácia. Nemci založili alebo doosídlili niekoľko osád aj na východných svahoch pohoria Čergov. Svedčia o tom nemecké názvy obcí, nachádzajúce sa v dobových prameňoch. Takéhoto pôvodu je pravdepodobne aj obec Richvald, ktorá mala kedysi nemecký názov Reichwald.

Počiatky histórie Richvaldu, zaznamenané v písomných prameňoch, siahajú do prvej polovice 14. storočia. Na území panstva Kobyly (Kabalafeulde), ktoré v roku 1319 na základe kráľovskej donácie získali šľachtici z Perína, bol na nemeckom zákupnom práve, podobne ako susedné dediny **založený aj Richvald**. Iniciátorom bol šoltýs (dedičný richtár).

Niekoľkoročný spor viedli o obec Richvald Bardejovčania s Perínskovcami. Spišská Kapitula, vtedajšie významné hodnoverné miesto, vykonala na pokyn kráľa obchôdzku chotára panstva Kobyly a dvorský súd dal za pravdu šľachticom z Perína. Z toho obdobia **sa zachovala listina**, ktorá je pre Richvald veľmi významná, pretože predstavuje prvú písomnú správu o tejto obci.

V roku 1355 v nej Mikuláš z Perína vyhlasuje, že Richvald a spolu s ním Kľušov, Kobyly a Hertník sú jeho majetkom a boli ním už aj v roku 1325. Tvrdí tiež, že v uvedenom roku existoval v Richvalde mlyn patriaci miestnemu šoltýsovi a stál tu kostol vybudovaný z kameňa. Farnosť pri tomto kostole, ktorý po neskorších prestavbách stojí v obci doteraz, jestvovala pravdepodobne aj v 14. storočí, pretože počas celého nasledujúceho storočia boli tunajší farári členmi bratstva farárov z okolia Bardejova. Ako prvý sa spomína v roku 1426 richvaldský farár Juraj.

15. až 19. storočie

V prvej polovici 15. storočia patril Richvald medzi najväčšie dediny v širšom okolí Bardejova. Napr. v roku 1427 sa tu na základe daňového súpisu Šarišskej stolice nachádzalo až 52 roľníckych usadlostí. Významné postavenie obce v tom období sa odrazilo aj v tom, že správy o nej sa stále častejšie objavovali v administratívnej a účtovnej agende slobodného kráľovského mesta Bardejova. V týchto materiáloch, ktoré sú dnes v bardejovskom archíve, sa opakovane spomína „pleban de Reychenwalt“ i richvaldský „iidx“ (šoltýs).

Začiatkom štyridsiatych rokov 15. storočia dochádza v tejto oblasti k zmenám vo vlastníckych vzťahoch. V bardejovskom archíve sa z toho obdobia zachovalo niekoľko listín, v ktorých advokát mesta Bardejov protestuje proti zabratiu dedín bardejovského okolia (okrem iných aj Richvaldu) známym bratríckym veliteľom Jánom Talfúsom. Nakoniec sa Bardejovčania presadili. Spišská Kapitula v roku 1446 oznamovala guberniálnej rade, spravujúcej Uhorsko, že uviedla Bardejov a jeho cirkevné inštitúcie do držby šiestich dedín. Mestu pripadol okrem iného aj Richvald, stali sa vlastníctvom Kostola sv. egídia, resp. Špitála sv. Ducha. **Vpád poľských vojska** územie

východného Slovenska v rokoch 1471 – 1472 a neskôr, značne postihol aj obyvateľov Richvaldu. Richvald často menil zemepána.

Až v rokoch 1529 – 1848 sa začalo najdlhšie obdobie v jeho histórii, bol skoro nepretržite poddanskou obcou slobodného kráľovského mesta Bardejova, okrem obdobia na konci 17. a v prvej polovici 18. storočia, keď ho mesto v dôsledku svojich hospodárskych problémov záložovalo u šľachtickej rodiny Klobušickovcov. V Richvalde vznikla veľmi skoro **evanjelická farnosť** s filiou v Hervartove, Miestny pastor podliehal pod cirkevný dozor mestského pastora, ktorý svoju právomoc vykonával aj pomocou vizitácií. V druhej polovici 16. sa spomína pastor. V roku 1581 vyšiel v bardejovskej tlačiarňi Dávida Gutgesela slovenský preklad Lutherovho Katechizmu, ktorý slúžil aj pre potreby evanjelických Slovákov v Richvalde. **Prvá polovica 17. storočia** bola z náboženského hľadiska relatívne pokojným a stabilizovaným obdobím. Malo na to vplyv aj dlhodobé pôsobenie iba niekoľkých významných pastorov. V druhej polovici 17. storočia sa v dôsledku prudkého tlaku protireformácie začala meniť náboženská situácia v meste a v jeho poddanských obciach. Po skončení povstania Imricha Tököliho bol v októbri 1686 z iniciatívy nového bardejovského richtára obsadený a katolíckemu farárovi odovzdaný aj kostol v Richvalde. Podľa zachovaných prameňov bol Richvald v roku 1700 takmer úplne luteránsky, v roku 1703 tu žilo len 23 katolíkov, v roku 1722 dokonca iba traja, v roku 1749 275 evanjelikov, 37 rímskokatolíkov a 5 gréckokatolíkov, v roku 1771 372 evanjelikov, 96 rímskych katolíkov, 19 gréckokatolíkov a 20 židov.

O zániku šoltýstva (dedičného richtárstva) v obci síce chýbajú správy, ale pravdepodobne už v 18. storočí prešlo vedenie obecných záležitostí do rúk richtára a prisázných, ktorí boli volení poddanými obce spravidla na jeden rok.

Pri prvom úradnom sčítaní obyvateľstva v Uhorsku v rokoch 1785-1787 bolo v Richvalde evidovaných 103 domov, v ktorých žilo 691 obyvateľov. Do roku 1828 sa počet domov zvýšil iba mierne na 110, počet obyvateľov stúpol až na 813. Morové epidémie v rokoch 1797 a 1818, cholerová epidémia v roku 1831 boli príčinou rozsiahleho sedliackeho povstania na východnom Slovensku. Podľa údajov zo Schematismu košického biskupstva žilo v roku 1847 1056 obyvateľov (391 katolíkov, 12 gréckokatolíkov, 611 evanjelikov a 42 židov). Hneď v nasledujúcom období však došlo k výraznému poklesu počtu obyvateľov. Spôsobili to nielen revolučné udalosti rokov 1848-1849, ktoré zasiahli celé Uhorsko, ale aj roky veľkej neúrody a hladu, 1850-1855.

Bezprostredne po rakúsko-maďarskom vyrovnaní v roku 1867 aj obec Richvald pocítila silný nápor maďarizácie, ktorej baštou sa na severe Šariša stalo mesto Bardejov. Dôkazom toho bolo aj úradné premenovanie názvu obce. V rokoch 1905-1913 sa Richvald nazýval Erdővágás (v slovenčine vo význame „lesná poruba, rúbanisko“). **V druhej polovici 19. storočia** a začiatkom

20. storočia bolo hlavným zamestnaním obyvateľov Richvaldu roľníctvo, chov dobytka a oviec, no mnohí sa naďalej venovali tradičnému povozníctvu (furmanstvu). Veľmi dôležitým zdrojom obživy bol v minulosti aj les. Po revolúcií, na základe Patentu z roku 1853, vznikol tzv. urbársky les, ktorý sa oddelenil od hodnotnejšej časti. Jeho rozsah však nebol dostatočný, a tak v deväťdesiatych rokoch 19. stóčia si občania obce prikúpili od mesta ďalšie pozemky s lesom. Urbárska i odkúpená časť lesa sa spravovali spoločne.

19. storočie až súčasnosť

Vyst'ahovalectvo začalo v 19. a pokračovalo vo väčšej alebo menšej miere aj začiatkom 20. storočia.

Ťažkú situáciu obyvateľov, ktorí zostali doma, výrazne zhoršilo vypuknutie 1. svetovej vojny.

Koniec vojny a vznik nového spoločného štátu s Čechmi v októbri 1918 privítali obyvatelia Richvaldu s nádejou na lepší a pokojnejší život.

Nová vláda prišlo bezprostredne po skonsolidovaní pomerov k reforme štátnej správy. Od **1. januára 1923** sa šarišská stolica stala súčasťou XX. Košickej veľžupy. Vzniklo 17 politických okresov, pričom Richvald patril do okresu Bardejov. V obci zostal aj obvodný notársky úrad, ktorý tu fungoval od roku 1895. Postupne sa odstraňovali následky niekoľkých desaťročí maďarizácie. V rokoch 1926 vznikla obecná knižnica, 1929 rozhlas.

23. septembra 1938 vyhlásila československá vláda ako reakciu na hrozby hitlerovského Nemecka všeobecnú mobilizáciu, došlo k tzv. Mnichovskému diktátu a onedlho k rozbitiu republiky. Na Slovensku po vyhlásení autonómie nasledovalo v marci 1939 vytvorenie samostatnej Slovenskej republiky, ale pod jasným patronátom Nemeckej ríše. Po vypuknutí 2. svetovej vojny v septembri 1939 bolo Slovensko zatiahnuté do ťaženia proti Poľsku a po napadnutí Sovietskeho zväzu Nemeckom v júni 1941 aj do vojenských operácií na východnom fronte. V tejto slovenskej armáde bojovali i viacerí muži z Richvaldu. Jedným z nich bol Andrej Ondík. V auguste vypuklo Slovenské národné povstanie. Medzi hrdinov tohto významného protifašistického vystúpenia slovenského národa nesporne patrí Karol Repašský (pôv. priezviskom Répássy). Do povstania sa zapojil aj Andrej Ondík.

Po oslobodení bol opäť obnovený československý štát a vytvorené nové orgány štátnej a verejnej správy – národné výbory. Aj v Richvalde, ktorý bol oslobodený 19. januára vo večerných hodinách, sa už vo februári 1945 uskutočnili voľby do Miestneho národného výboru. Aj v povojnových rokoch mala obec **prevažne poľnohospodársky charakter**. V roku 1958 bolo založené Jednotné roľnícke družstvo. V roku 1973 došlo k spojeniu troch obcí a k vytvoreniu spoločného JRD „Poľana“ so sídlom v Richvalde (Richvald, Hervartova a Šiba). No už v roku 1975 sa uskutočnilo ďalšie zlučovanie. JRD „Poľana“ bola pričlenená k JRD „Družba“ Bardejov so sídlom v Kľušove.

Vznikol najväčší poľnohospodársky podnik v okrese, 4500 ha pôdy. **V roku 1959** bol Richvald elektrifikovaný. **V priebehu šesťdesiatych až osemdesiatych rokov** sa tu postupne vybudovali miestne komunikácie a cesta III. triedy, Katolícka fara, kultúrno – správna budova, škola, dve bytovky a viacero stavieb v rámci družstevného dvora, ukončila sa regulácia miestneho potoka. Koncom spomínaného obdobia sa začal stavať aj objekt novej materskej školy.

V 20. Rokoch 21. St. boli vykonané tieto významné práce:

Bytová politika:

Kúpa vybudovanej 16 b.j.

Školstvo:

odstránená stará Materská školy pri cintoríne, vybudovaná prístavba šatne k ZŠsMŠ, nákup a osadenie hracích prvokov na detskom ihrisku pre MŠ, rekonštrukcia toaliet, rekonštrukcia bývalej kotolne na cvičebňu, vybudované outdoorové ihrisko, multifukčné ihrisko, zateplenie celej budovy, kompletná výmena strechy, okien, dverí, ostránenie havarijného stavi pivnice, zvýšieie kapacity MŠ v časti pôjdu.

Cesty, chodníky a ďalšia infraštruktúra:

vybudované chodníky od ZŠsMŠ k futbalovému ihrisku, vybudovaná nova cesta na “Funduše”, vytvorenie IBV “ Šltýša hra”, vybudovanie vodovodu pre KSB od ZŠsMŠ, osadenie nových autobusových zastávok, vybudovanie oddychovej zóny prí ihrisku.

Telekomunikácie a internet:

odinštalovanie káblovej televízie, uloženie optického kábla, osadenie kamerového systému pri ZŠsMŠ a KSB.

Cintorín:

oplotenie vyrovnanie cintorína, vybudovaná prístavba šatne k ZŠsMŠ, osadenie zábradlia nad Domom Nádeje, kompletná rekonštrukcia “márnice”, výstwab žumpy, vytvorenie novej čast na pochovávanie- nad Domom smútku.

KSB:

Kompletná ekonštrukcia všetkých miestností a sociálnych zariadení, kompletná výmena kotolne, okien, výmena žumpy.

ECAV:

Zatepleie a nova fasáda farskej budovy, renovácia vchodových dverí do veže, nápis nad oltárom, generálna oprava organu.

RKC:

Vybudovanie nového prístupového chodníka ku kostolu.

História školstva

Prvá škola v obci vznikla pri fare, lebo školstvo v minulosti malo cirkevný charakter. Farské školy sa stavali pri kostoloch a prvými učiteľmi boli kňazi. Existenciu školy v Richvalde preto možno predpokladať už v 1. polovici 15. storočia. Prvá archívne doložená správa o nej však pochádza až z roku 1600. Škola v Richvalde sa podľa tradície rozvíjala pod záštitou veľkého „učiteľa Uhorska“ Leonarda Stöckela, rektora humanistickej školy v Bardejove. Prvým známym učiteľom bol Juraj Manlius, ktorý na richvaldskej škole učil v rokoch 1639-1643. V období protireformácie, keď sa obyvateľstvo obce rozdelilo na evanjelickú väčšinu a katolícku menšinu, došlo aj ku konfesijnému deleniu miestneho školstva a k vzniku dvoch ľudových škôl.

Evanjelická cirkevná škola musela od roku 1715 nahradzovať stratený Kostol sv. Bartolomeja, ktorý nariadením vrchnosti pripadol katolíkom. Budova školy odvtedy slúžila nielen na vyučovanie, ale aj ako modlitebňa. Tento stav pretrvával dve storočia. Až v roku 1907 bol v obci dokončený nový kostol. Práve v tom čase richvaldský evanjelici opravovali i svoju školu, ktorú v roku 1906 župná školská rada z dôvodu havarijného stavu nariadila zatvoriť. Učitelia evanjelickej ľudovej školy si plnili nielen svoje obvyklé pedagogické povinnosti, ale vykonávali aj úlohy na cirkevnom poli. Z riadnych učiteľov, pôsobili v 1. polovici 20. storočia, treba spomenúť najmä Vojtecha Kuhlöfla, Karola Foltu a Jána Ondíka. **Rímskokatolícka ľudová škola** bola založená pre potreby základného vzdelávania katolíckej tretiny Richvaldu. Dlhoročným učiteľom a správcom tejto školy bol Štefan Buranovský (1927-1943), ktorý sa veľmi aktívne zapájal aj do vtedajšieho spoločenského a politického života v obci. **V dvadsiatych a tridsiatych rokoch 20. storočia** obidve ľudové školy spolupracovali pri príprave rôznych obecných akcií a oslavách štátnych sviatkov. V roku 1933 prijalo obecné zastupiteľstvo zaujímavé rozhodnutie o „putovaní“ obecnej knižnice, bola založená a vedená od roku 1925, ktorá mala byť striedavo umiestnená 2 roky na rímskokatolíckej škole a ďalšie 4 roky na evanjelickej škole. Existencia dvoch ľudových škôl v obci mala nesporne vplyv aj na vzdelanostnú úroveň jej obyvateľov. Podľa sčítania ľudu z roku 1930 bolo v Richvalde 809 gramotných ľudí, 13 vedelo čítať a len 37 (prevažne detí v predškolskom veku) bolo negramotných. V roku 1941 bolo na jednotriednej katolíckej škole s 8 postupnými ročníkmi zapísaných 57 žiakov a na dvojtriednej evanjelickej 120 žiakov. Na základe vysokého počtu žiakov povolilo Ministerstvo školstva už v nasledujúcom roku zriadenie ďalšej triedy na obidvoch školách. V roku 1945 došlo k poštátneniu škôl. V obci vznikla štvortriedna štátna ľudová škola, do ktorej 1.septembra 1949 bola zriadená trojtriedna národná škola a zrušením 6.-8. ročníka vznikla jedna trieda neúplnej strednej školy s 35 žiakmi. **Ďalšie významnejšie zmeny** v školskom systéme sa uskutočnili v roku 1961, keď sa OSŠ zmenila pridaním deviateho ročníka na plneorganizovanú ZDŠ. 203 žiakov sa v tom čase učilo v siedmich triedach. Od

školského roku 1975/1976, po preradení 6.-9. ročníkov na II. ZDŠ v Bardejove, prestala byť richvaldská škola plne organizovanou deväťročnou školou. Teraz ju navštevujú iba žiaci 1. a 4. ročníka a má 3 vyučovacie triedy.

Pamiatky, minulosť obce

Najvýznamnejšou kultúrnou a architektonickou pamiatkou Richvaldu je **gotický rímskokatolícky Kostol sv. Bartolomeja Apoštola**, ktorý patrí medzi najstaršie kostoly v Šariši. Jeho nesporné architektonické a umelecko-historické kvality boli premetom záujmu pamiatkárov už od 19. storočia. Kostol bol postavený niekedy v 2. polovici 14. storočia, pravdepodobne na mieste staršieho murovaného objektu, o ktorom sa v listine z roku 1355 tvrdí, že existoval už v roku 1325. Fundátorom kostola mohol byť šľachtic Mikuláš z Perína, spomínaný v listine z roku 1355, resp. niektorý z jeho potomkov.

Veriaci si svoj kostol postavili na miernom návrší uprostred obce, aby sa stal jej dominantou. Z jeho pôvodného vybavenia sa až do súčasnosti zachovali dve nesmierne vzácne pamiatky. Prvou je kamenná, jeden meter vysoká krstiteľnica s polygonálnou nohou a oblou kupou, do ktorej je vytesaný torzopásový vlys. V kostole je dnes umiestnená na južnej strane svätyne.

Druhou umelecko-historickou pamiatkou je **drevená polychrómovaná plastika Madony**, ktorá vznikla v rokoch 1370-1380, zrejme ako súčasť pôvodného základného vybavenia novovzniknutého kostola. Súpis pamiatok na Slovensku ju predstavuje ako „gotickú madonu typu toporeckej madony, značne premaľovanú a čiastočne barokovo prerezanú“. V roku 1980 bola plastika reštaurovaná na Katedre reštaurovania VŠVU v Bratislave a v súčasnosti ju Šarišské múzeum vystavuje na historickej Radnici v Bardejove. Kostol v Richvalde upravovali okolo roku 1477.

Už vtedy to bol jednolodňový gotický kostol s dlhým, polygonálne uzavretým presbytériom a predstavanou západnou vežou, do ktorej bol umiestnený dodnes existujúci zvon. V presbytériu sa zachovala aj gotická rebrová klenba a na jeho južnej stene gotické sedílie so sedlovým zakončením. Na severnej strane presbytéria sa do súčasnosti uchovalo vzácne kamenné pastofórium s fiálami. Táto ozdobná schránka slúžila v stredoveku na prechovávanie Oltárne Sviatosti. Jej liturgický význam dočasne zanikol po Tridentskom koncile (1545-1563), ktorý nariadil, aby sa sviatostné Telo Pána ukladalo do svätostánku v strednej časti oltára. Pastofórium v Richvalde predstavuje jeden z dvoch základných typov svätostánkov, ktoré sa na Slovensku zachovali. Je vyhlbené v múre.

Ďalšie pamiatky zo stavebnej etapy kostola na konci 15. storočia sa zachovali v jeho lodi. Na jej južnej strane je gotický portál s prútom s hruškovou profiláciou a na západnej strane v podveží

lomený portál s okosením, ktorý má navyše pôvodné gotické dvere s kovaním v podobe cezminových listov, tzv. fleuronetov. Pravdepodobne ešte pred vznikom reformácie, na začiatku 16. storočia, bola na severnej strane kostola pristavaná sakristia. Nástup reformácie a spravovanie kostola evanjelikmi od 2. tretiny 16. storočia až do roku 1715 sa na jeho architektúre výraznejšie neprejavili, menšie zmeny nastali len v zariadení interiéru. Z obdobia okolo roku 1700 pochádza napr. renesančno-manieristická kazateľnica s obrazmi evanjelistov na polygonálnom rečníšti a s Desatorom na zvukovej strieške. Nová etapa v architektonickom vývoji a vo vybavení kostola sa začala v roku 1715, keď v dôsledku protireformačného tlaku prišiel tento objekt definitívne do rúk miestnych katolíkov. V 1. polovici 18. storočia bola zhotovená vzácna monštrancia, ktorej výzdobu tvoria plastiky Boha Otca a okrídlených serafínov, obklopujúce srdcovitú lunulovú schránku. Dedikačný nápis na pozlátenom kalichu so šesťlistovou nohou prezrádza, že súčasťou kostolného mobiliára sa stal v roku 1738. Omšové rúcho z bieleho spišského plátna, ktoré uchováva Šarišské múzeum, sa v kostole používalo tiež v 18. storočí. V tom istom období došlo aj k barokizácii veže a úprave kostolných fasád. Koncom 19. storočia boli v kostole vymenené staré barokové oltáre za novšie neogotické. Dnes z týchto pamiatok zostal v kostole iba hlavný oltár. Osem plastík z bočných oltárov boli vyradené, uložené sú dnes vo fondoch bardejovského Šarišského múzea.

Kostol sv. Bartolomeja v Richvalde bol niekoľkokrát opravovaný aj v 20. storočí, napr. v rokoch 1944 a 1965 – 1966. Súčasný, z pamiatkového hľadiska takmer vzorný stav kostola je výsledkom vydarenej generálnej rekonštrukcie, ktorá prebiehala na konci osemdesiatych rokov.

Osobnosť

Na južnú fasádu kostola bola pred časom umiestnená mramorová pamätná tabuľa, ktorá pripomína osobnosť katolíckeho kňaza a cirkevného sudcu dr. Jána Répassyho. Narodil sa v Richvalde 22. marca 1924. Po absolvovaní rímskokatolíckej ľudovej školy v rodisku študoval od roku 1937 na gymnáziu v Bardejove. Po ukončení štúdia na gymnáziu v máji 1945, odišiel do kňazského seminára v Košiciach. Počas štúdií na Lateránskej univerzite získal tri doktoráty – z filozofie, teológie i práva. Zostal v Ríme kde ho v decembri 1950 v Lateránskej bazilike vysvätili za kňaza, spolu so súčasným arcibiskupom Dominikom Hrušovským a biskupom Štefanom Vrablcom. Ako kaplán pôsobil v severnom Taliansku. Neskôr sa vrátil do Vatikánu a stal sa audítorom Apoštolského tribunálu Rímskej Roty, teda členom najvyššieho cirkevného súdu, ktorý riešil prípady manželských problémov z celého sveta. Zomrel v Ríme 24. februára 1976 a pochovaný je na cintoríne Campo Verano, v hrobke Kolégia sv. Jána Nepomuckého.

Ďalšou cennou umeleckou pamiatkou Richvaldu, zapísanou aj do Štátneho zoznamu kultúrnych

pamiatok Slovenska, je **obraz významného slovenského maliara 2. polovice 19. storočia Petra Michala Bohúňa** (1822-1879), ktorý sa nachádza napravo od oltára v novom evanjelickom kostole v Richvalde. Olejomaľba na plátne s rozmermi 177 x 115 cm predstavuje výjav Zmŕtvychvstanie Krista.

Tento obraz bol súčasťou interiérovej výzdoby staršieho evanjelického kostola v obci z roku 1907 a predtým modlitebne, ktorá existovala v evanjelickej ľudovej škole, preto je pre miestnych evanjelických veriacich veľmi cenný aj z historického hľadiska.

Tradičný ľudový odev z tejto obce (časti mužského a kompletný ženský kroj) vystavuje Šarišské múzeum vo svojej národopisnej expozícii v Bardejovských Kúpeľoch.

Z Richvaldu pochádza aj najstarší úľ na Slovensku z roku 1691, ktorý reprezentuje včelárstvo ako starodávne doplnkové zamestnanie obyvateľov obce.

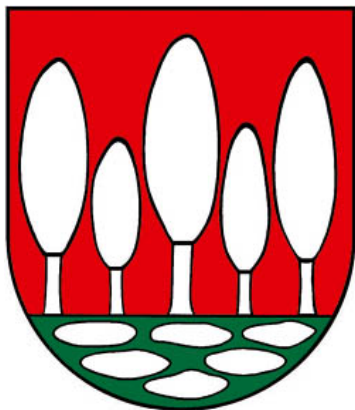
Tradičná ľudová architektúra je dnes zastúpená len niekoľkými stodolami, sypancami i alebo pivnicami. Na začiatku sedemdesiatych rokov minulého storočia bol napr. do skanzenu v Bardejovských Kúpeľoch prevezený dom roľníka Jána Vajdu. Tento dom stál v Richvalde od konca 19. storočia, no stavbou nového obytného objektu na pôvodnej parcele po roku 1945 bol odsúdený na zánik.

Roľnícky dom pozostáva z obývacej a hospodárskej časti a v pôdoryse má tvar písmena L. Obývaciu časť tvorí izba, komora a pitvor alebo priklet, hospodársku maštal', stodola, humno a vozovňa. Celý obývací-hospodársky trakt je krytý spoločnou sedlovou strechou s valbou. Krytinu objektu pôvodne predstavovala slama, dnes je strecha prikrytá šindľom.

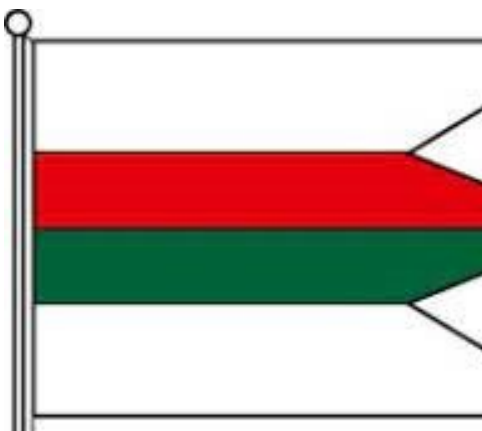
Veľmi osobitým prejavom ľudovej kultúry v Richvalde bola v minulom storočí **umelecká tvorba Andreja Hankovského** (1904-1985). Jeho prvými rezbárskymi prácami boli pastierske palice, ktoré vyrezával pri pasení dobytku v polovici dvadsiatych rokov. V šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch vytvoril množstvo polychrómovaných rezieb a reliéfov, ktoré sú dnes v zbierkach Slovenskej národnej galérie v Bratislave, Slovenského národného múzea – Etnografického múzea v Martine, Šarišského múzea v Bardejove i v zbierkach mnohých súkromných zberateľov. Vystavoval na viacerých výstavách. Vyrezávanie bolo preňho záľubou, ktorej venoval veľa svojho voľného času. Tieto hranice zmyslu a poslania svojich rezieb sa ani nesnažil prekročiť.

Symbole obce:

1) **Erb obce** tvorí neskorogotický (dolu zaoblený) červený štít, v ktorom zo zelenej pažite so šiestimi plochými skalami vyrastajú medzi tromi vyššími striebornými topoľmi dva nižšie rovnakej farby.

2) **Vlajka obce Richvald** pozostáva zo štyroch pozdĺžnych pruhov, vo farbách bielej, červenej, zelenej a bielej. Vlajka má pomer strán 2:3 a je ukončená tromi cípmi, t.j. dvomi zástrihmi, siahajúcimi do tretiny jej listu.

3) **Pečať obce Richvald** tvorí erb obce Richvald s hrubopisom: „OBEC RICHVALD“. Pečať obce uschováva starosta obce.

Obyvateľstvo:

Sledovaným obdobím pre hodnotenie vývoja počtu obyvateľov je obdobie ôsmich rokov predchádzajúcich roku spracovania aktuálneho PHRSR. Analýza vstupných údajov umožňuje formulovať záver, že počet obyvateľov v sledovanom období mierne narastá. Pozitívny demografický vývoj môžu ovplyvňovať vhodné podmienky pre život v obci. Rozhodujúcim faktorom ekonomickej prosperity územia s ohľadom na prírodné atraktivity bude rozvoj cestovného ruchu, malého stredného podnikania, rozvoj služieb. Tieto aktivity sú podmienené vybudovaním, resp. dobudovaním technickej infraštruktúry a masívnej podpore vidieckej rekreácie a turizmu.

Podľa vývoja vekovej štruktúry predproduktívne, produktívne, poproduktívne obyvateľstvo možno konštatovať, že v obci dochádza k postupnému zvyšovaniu podielu mladej populácie a naopak zníženiu podielu produktívnych vekových skupín. Vzhľadom na funkciu sídla v oblasti turizmu a rekreácie má veľký význam počet dočasne prítomného obyvateľstva, ktoré má nároky na dopravu i služby občianskej vybavenosti.

Ekonomická aktivita obyvateľstva

Ekonomická aktivita patrí medzi základnú sociálno-ekonomickú klasifikáciu triedenia obyvateľstva. Obyvateľstvo sa triedi na ekonomicky aktívne a neaktívne. Ekonomicky aktívne je obyvateľstvo, ktoré sa aktívnym spôsobom podieľa na hospodárskom živote. Obyvateľstvo zaoberajúce sa živnostenskou činnosťou sa považuje za ekonomicky aktívne. Ekonomicky neaktívne je obyvateľstvo nezávislé, s vlastným zdrojom obživy a závislé, bez vlastného zdroja obživy, napr. ženy na materskej dovolenke, ženy v domácnosti, invalidi a pod. Obyvateľstvo v obci je považované za ekonomicky aktívne. Celková vysoká ekonomická aktivita obyvateľstva súvisí s jeho vekovou štruktúrou, pre ktorú je charakteristické vysoké zastúpenie produktívnej zložky obyvateľstva. Pohyb za prácou V súvislosti s rozvojom hospodárstva SR v budúcnosti možno očakávať migráciu obyvateľstva z vidieka do miest. S ekonomickou aktivitou obyvateľstva úzko súvisí pohyb za prácou. Pohyb za prácou mimo obec, trvalého bydliska je jedným z faktorov vyrovnávajúcich zdroje a potreby pracovných síl a je podmienený prioritne, rozsahom a štruktúrou poskytovaných v mieste bydliska. Intenzívny pohyb za prácou, ktorý sa prejavuje vo veľkom rozsahu dochádzky a odchádzky za zamestnaním poukazuje na úzke pracovné väzby na sídelným útvar Bardejov a obce Richvald.

Tabuľka: vývoj počtu obyvateľov obce

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1000	1008	1002	994	1000	997	1000	1011

Zdroj: obec Richvald

Dôchodková situácia obyvateľstva:

Z analýz vývoja počtu obyvateľov SR je úplne jasné, že dochádza k zvyšovaniu priemerného veku a následne aj k zvyšovaniu indexu starnutia. Za následok pribúdania počtu dôchodcov 17 %, ako aj úbytok produktívneho a predproduktívneho obyvateľstva z 67 %. V súvislosti s uvedenými súčasnými tendenciami vývoja obyvateľov u nás, jeho starnutia. Je možné predpokladať tento vývoj s urýchlením postupu starnutia na nadväzným negatívnym dosahom na verejný rozpočet. Uvedené zmeny vo vekovom zložení vidieckeho obyvateľstva sa odrážajú aj v ekonomickom zaťažení jeho obyvateľstva v poproduktívnom veku. V obci je zastúpenie rómskej komunity, táto má vysoký podiel na zvýšení počtu obyvateľov v obci a znížení priemerného veku občanov.

Vzdelanostná štruktúra obyvateľov:

Vzdelanie obyvateľov obce úzko súvisí so schopnosťami a zručnosťami uplatniť sa na trhu práce, najmä v obci a priľahlom regióne. V obci celkovo prevažujú obyvatelia v aktívnom veku so stredným odborným vzdelaním s maturitou a s učňovským vzdelaním bez maturity. Podiel vysokoškolsky vzdelaných ľudí nie je zanedbateľný.

Základné	Stredoškolské	Vysokoškolské
153	606	106

Zdroj: Štatistický úrad SR

Domový a bytový fond

Urbanistická kompozícia je proces, v ktorom sú všetky hmotné i nehmotné zložky sídelného útvaru, súčasne s riešením funkčno-prevádzkových a organizačných predpokladov, integrované v jednotiacom estetickom poriadku. Najvýznamnejšiu úlohu hrá pri tom estetický aspekt, ktorý nemožno nahrádzať racionálnym riešením funkčných, prevádzkových, komunikačných a iných vzťahov v súlade s Územným plánom obce Richvald.

Sídelný útvar treba chápať ako hmotný a priestorový celok, ktorého jednotlivé časti majú byť organický navzájom previazané. Všetky hmotné i nehmotné zložky sídelného útvaru, súčasne s riešením funkčno-prevádzkových a organizačných predpokladov, majú byť harmonicky zjednotené v jednotiacom estetickom poriadku. Ide o estetickú usporiadanosť foriem a súčasné vylúčenie nesúvislých rušivých momentov.

Prestavbu a výstavbu v okolí jadra riešiť tak, aby sa nenarušila kultúrnohistorická, a urbanistická kvalita jadra a jeho urbanistický pôdorys. Jadro si v rámci riešenia vyžaduje zvýšenú pozornosť k urbanistickým hodnotám a bude nutné jeho modernizáciu. Je potrebné vybudovanie obecných nájomných bytov pre rómsku komunitu. Stav bývania rómskej komunity je nevyhovujúci, Existujúci systém treba zachovať dodržaním uličnej čiary a kompozície sídla, ako aj charakteru zástavby v blokoch jednotlivých objektov radovej zástavby.

Je nevyhnutné zachovávať panorámu sídla a zakomponovať ho do prírodného prostredia v súlade s Územným plánom obce Richvald.

Okrem toho bude potrebné:

- dodržať priestorové usporiadanie sídla, ktoré vychádza z rozloženia hmôt v pôdoryse, z výškového usporiadania a spojenia s celým okolím,
- do jadra situovať funkčne aktivity nevyvolávajúce nároky na veľkoplošné asanácie, ktoré možno situovať v existujúcich plošných a priestorových podmienkach s cieľom morálnej a fyzickej rekonštrukcie jadra,
- nelokalizovať tu zariadenia, ktorých plošné a objemové nároky presahujú mierku a štruktúru zástavby jadra,
- novú zástavbu prispôbiť výškovej hladine okolitých objektov ako aj mierku a tvarosloviu okolitej zástavby,
- riešiť prieluky, ktoré je možné využiť na výstavbu,
- zmodernizovať znehodnotený a nevyužívaný bytový fond, v súvislosti s týmto riešením navrhujeme postupovať s konkrétnym stavebnotechnickým zameraním a vyhodnotením jestvujúcich funkcií objektov a na tomto podklade navrhnúť možný spôsob prestavby a dostavby,
- lokalizáciu prevažnej časti občianskej vybavenosti umiestňovať na hlavnej kompozičnej osi, a to v pôvodnej trase, aby sa posilnil jej kultúrno-spoločenský charakter,
- zachovať štýl dedinskej oblasti,
- na hlavnú kompozičnú os umiestňovať zariadenia obchodu a služieb, prípadne administratívy tak, aby bola atraktívna aj pre pasantov,
- vybudovanie novej IBV,
- vybudovanie obecných nájomných bytov.

V rámci urbanisticko-výtvarných pomerov je potrebné rešpektovať štruktúru pôvodne zastavaných častí sídla a hlavne v ich centrálnych polohách im ponechať výraz pôvodnej zástavby, prípadne nenásilnou dostavbou a modernizáciou starších objektov docieľiť kvalitu, ktorá by s ňou korešpondovala.

Okrem zachovania architektonicko-urbanistických pomerov je zároveň potrebné zachovať a kompozične umocniť solitéry s historickou hodnotou. Pri novej výstavbe a modernizácii treba rešpektovať v týchto lokalitách architektonický tvar domu typický pre toto prostredie.

Vzhľadom na súčasnú hladinu a charakter zástavby navrhujeme podmienky realizácie novej zástavby:

- v architektúre sa musí rešpektovať hmotné usporiadanie, kompozícia a mierka s okolitou súčasnou zástavbou,
- objekty pre novú individuálnu bytovú výstavbu budú 1 - 3 podlažné so šikmou strechou a podkrovím, ktorých horizont by nemal prevyšovať súčasnú hladinu striech okolitej zástavby.

S demografickým vývojom obyvateľov v obciach a pracovnými príležitosťami úzko súvisí podpora rozvoja individuálnej výstavby zo strany obce aj záujem zabezpečiť, resp. podieľať sa na zabezpečení sociálneho bývania v obciach. Obec dlhodobo venuje pozornosť k vytváraniu priaznivých podmienok pre individuálnu výstavbu domov.

DOMY			BYTY	
Obývané	Neobývané	Prechodne obývané	Vo vlastníctve obce	V súkromnom vlastníctve
231	27	1	16	10

Zdroj: obec Richvald

Zdravotné a sociálne služby

Budovanie a rozvoj sociálnej infraštruktúry napomáha povzniesť poskytovanie sociálnej starostlivosti a služieb na kvalitatívne vyššiu úroveň, čo prispieva ku skvalitneniu života občanov závislých na zariadeniach sociálnej starostlivosti. Budovanie a rozvoj zdravotníckej infraštruktúry vedie k vyššej úrovni poskytovania zdravotnej starostlivosti a služieb, čím sa vytvára základ pre zlepšenie zdravia a kvality života obyvateľstva.

V obci sa nenachádza žiadna ambulancia všeobecného lekára pre dospelých ani pediatra. Za základnou zdravotnou starostlivosťou odchádzajú obyvatelia do mesta Bardejov, za stomatológom do Bardejova a Kružlova. V prípade urgentnej pomoci, alebo v prípade vážnejších zdravotných problémov obyvatelia obce využívajú nemocnicu v Bardejove alebo v krajskom meste Prešov.

Obec pre svojich občanov neposkytuje žiadnu terénnu, ambulantnú ani celodennú sociálnu službu. Tieto služby sú najbližšie poskytované v obci Kružlov a v meste Bardejov. V rámci sociálnej pomoci obec poskytuje základné sociálne poradenstvo, zabezpečuje poskytovanie sociálnych v súlade so zákonom o sociálnych službách (448/2008) a pravidelne monitoruje potrebu sociálnej pomoci.

V obci sa nachádza obecné pohrebisko, Dom smútku s chladiacim zariadením.

Ostatné služby a obchody

Komerčnú vybavenosť reprezentujú zariadenia, ktorých kapacitný rozsah a druhovú štruktúru reguluje trh na základe dopytu a ponuky. Do komerčnej vybavenosti patrí sféra obchodu verejného stravovania, ubytovania a služieb. V tejto oblasti občianskej vybavenosti sa ako prvá začala transformácia ekonomiky na trhové hospodárstvo. Cieľom procesu bolo podporiť rozvoj malého a stredného podnikania a vytvoriť predpoklady pre rozvoj pestrej ponuky v oblasti služieb a tým vytvoriť nové pracovné príležitosti. V obci je zastúpenie živnostníkov i drobných podnikov.

Zamestnanosť

Hospodársky rast Slovenska meraný tempom rastu HDP prevyšuje priemer krajín EÚ. Napriek nižšej konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky predsa len postupne dochádza k pozitívnym zmenám, a tak sa približujeme k štruktúre ekonomík vyspelých krajín Európy. Klesá podiel poľnohospodárstva, stabilizuje sa podiel stavebníctva a priemyslu a stúpa podiel služieb na tvorbe HDP.

V obci je dostupná kamenná predajňa základných potravín spojený s predajom zmiešaného tovaru. Do obce dochádza mobilný predajca mäsových výrobkov a zeleniny. Poštový úrad sa nachádza v budove KSB. Najbližší bankomat je v okresnom meste Bardejov.

OBČIANSKA A TECHNICKÁ VYBAVENOSŤ:

- Predajňa potravinárskeho tovaru
- Pohostinské odbytové stredisko
- Zariadenie pre údržbu a opravu motorových vozidiel
- Futbalové ihrisko
- Knížnica
- Pošta
- Rozvodná sieť plynu
- Komunálny odpad
- Zneškodňovaný komunálny odpad
- Základná a Materská škola

Správa:

- Obecný úrad, farský úrad, evanjelický cirkevný zbor.

Špecifická a technická vybavenosť:

- Kostol rímskokatolícky, evanjelický kostol, fary, Dom smútku, cintorín.

V obci je zastúpenie:

Andrej Hankovský, Pilovanie a hobl'ovanie dreva

Andrej Korba, Stolárske práce

Andrej Paľuv - DANPAL, Maloobchod s dielmi a príslušenstvom motorových vozidiel

Andrej Pavličko, Oprava a údržba motorových vozidiel

Andrej Sabol, Ostatné špecializované stavebné práce i. n.

Andrej Ždiľa, Výroba ostatná stavebnostolárska a tesárska i. n.

ARMYSHOP TEAM s. r. o., Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach

BIMERA, s. r. o., Jedálne

Dušan Sobek, Ostatné špecializované stavebné práce i. n.

Emil Petrič ml., Výroba ostatná stavebnostolárska a tesárska i. n.

Emília Sabolová, Reklamné agentúry

Evanjelická cirkev augsburského vyznania v Richvalde, Činnosti cirkevných organizácií

František Gluvňa, Zemné práce

František Paľuv - FEROMONT, Oprava a údržba motorových vozidiel

František Ždiľa, Ostatná osobná pozemná doprava i. n.

Ing. Anna Ildžová, Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach

Ing. Daniel Ildža, Sprostredkovanie obchodu s rozličným tovarom

Obec Richvald, Všeobecná verejná správa

Miroslav Ildža, Služby súvisiace s ťažbou dreva

Jozef Folta - Foil, Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach

TJ Poľana Richvald, Prevádzka športových zariadení

Poľovnícke združenie Markovec, Činnosti záujmových organizácií

Jaroslav Svoboda - Autoopravovňa, Oprava a údržba motorových vozidiel

Pavol Basarik, Výroba ostatná stavebnostolárska a tesárska i. n.

Štefan Fröhlich, Zmiešané hospodárstvo

Jaroslav Kasarda, Ostatné špecializované stavebné práce i. n.

Milan Porubský, Výstavba obytných a neobytných budov i. n.

Martin Pekár-Výškové práce, Výstavba obytných a neobytných budov i. n.

Rímskokatolícka cirkev, farnosť Richvald, Činnosti cirkevných organizácií

Viera Nemšáková, Pestovanie ostatných netrvácnych plodín
Jaroslav Pavel, Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach
Milan Hankovský, Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach
Spoločenstvo vlastníkov bytov a nebytových priestorov RICHVALD 148, Správa nehnuteľností na základe poplatkov alebo zmlúv
Ing. Zlatica Čičvarová, Richvald 151, Špecializované sprostredkovanie obchodu s iným špecifickým tovarom
Martin Sabol - SNIPER, Zemné práce
Ľubomír Vajda - PKP, Stolárske práce
Peter Jančík, Ostatné špecializované stavebné práce i. n.
Urbárska spoločnosť - pozemkové spoločenstvo Richvald, Lesné hospodárstvo a ostatné služby v lesníctve
Spoločenstvo vlastníkov bytov a nebytových priestorov Richvald 15, Správa nehnuteľností na základe poplatkov alebo zmlúv
Ján Grega, Ostatné špecializované stavebné práce i. n.
Marián Hankovský, Výroba ostatných kovových výrobkov i. n.
Martin Hankovský, Výroba ostatná stavebnostolárska a tesárska i. n.
Vladimír Sobek, Ostatné špecializované stavebné práce i. n.
Ing. Stanislava Zmudová, Sprostredkovanie obchodu s rozličným tovarom
Milan Hankovský, Výroba ostatná stavebnostolárska a tesárska i. n.
Ján Porubský, Výstavba obytných a neobytných budov i. n.
Jaroslav Rizner, Výroba ostatná stavebnostolárska a tesárska i. n.
Milan Tipul, Výstavba obytných a neobytných budov i. n.
Ján Svoboda, Oprava a údržba motorových vozidiel
Základná škola s materskou školou, Základné školstvo
Mikuláš Zamborský, Výroba ostatných kovových výrobkov i. n.
Viera Porubská - PREZENT, Výroba ostatného vrchného ošatenia
Marek Pekár, Obrábanie
Jozef Pavel, Demolácia
Ľuboš Sobek-Fořta, Inštalácia kanalizačných, výhrevných a klimatizačných zariadení
Vladimír Banas, Zmiešané hospodárstvo
Ján Galuška, Zemné práce
Ján Ždiľa, Výstavba obytných a neobytných budov i. n.
Jozef Hankovský, Obrábanie

Vladimír Porubský, Obrábanie

Milada Semková, Výroba ostatných odevov a doplnkov

Ing. Radovan German - GHP CONNECTION, Spracovanie dát, poskytovanie serverového priestoru na internete a súvisiace služby

Vlastimil Marcinčo, Ostatné stavebné kompletizačné a dokončovacie práce

Miroslav Rybár, Výroba stavebnostolárska a tesárska

Peter German, Výroba stavebnostolárska a tesárska

Valer Rizner, Zemné práce

REZHRAN s. r. o., Výstavba obytných a neobytných budov i. n.

Stanislav Sobek, Zemné práce

RICHTEX s. r. o., Prenájom a lízing ostatných osobných potrieb a potrieb pre domácnosť

Jana Sobeková, Špecializované sprostredkovanie obchodu s iným špecifickým tovarom

Ľubomír Rybár, Ostatné stavebné kompletizačné a dokončovacie práce

Marek Zamborský - REZ-PIL, Pilovanie a hobľovanie dreva

Lenka Olejarová - LENKA, Kadernícke a kozmetické služby

Peter Majerník, Oprava a údržba motorových vozidiel

Jozef Sabol, Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach

Marek Hankovský, Pilovanie a hobľovanie dreva

Rastislav Sobek, Výroba stavebnostolárska a tesárska

Vladimír Pavel, Výstavba obytných a neobytných budov i. n.

Pavol Hankovský, Ostatné služby týkajúce sa informačných technológií a počítačov

Stanislav Hankovský, Zemné práce

GHP connection, s.r.o., Ostatné služby týkajúce sa informačných technológií a počítačov

Milan Paľurík, Poradenské služby v oblasti podnikania a riadenia

MC - TRADE, s.r.o., Prenájom a prevádzkovanie vlastných alebo prenajatých nehnuteľností

ZAMY, s.r.o., Výstavba obytných a neobytných budov i. n.

TESSTAV s. r. o., Výstavba obytných a neobytných budov i. n.

Ing. Milan Brehuv, Poradenské služby v oblasti podnikania a riadenia

Daniel Pekár - PD PNEUSERVIS, Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach

Radoslav Sobek, Ostatné stavebné kompletizačné a dokončovacie práce

VÝPREDAJARMY, s.r.o., Ostatný maloobchod v nešpecializovaných predajniach

Katarína Šellongová, Kadernícke a kozmetické služby

Andrej Šellong, Pilovanie a hobľovanie dreva

Stanislav Šellong, Stolárske práce

Ing. Drahomír Pekár BeeFARM, Chov iných drobných hospodárskych zvierat

Milan Host, Ostatné špecializované stavebné práce i. n.

Mgr. Zuzana Germanová- German services- správa pohrebísk

Školstvo

V obci je zriadená základná škola s materskou školou. Druhý stupeň základnej školy žiaci navštevujú na základnej škole na Wolkerovej ulici v Bardejove.

Kultúra a šport

Na organizovanie spoločenských a kultúrnych akcií využíva kultúrny dom, ktorý je potrebné už rekonštruovať. Nevyhovujúce sú už vnútorné priestory, sociálne zariadenia ani celková fasáda budovy. V obci pociťujú absenciu futbalového ihriska, oddychovej zóny najmä mladé rodiny.

Kultúrny dom	Kultúrne, športové zariadenie					
	Multifunkčné ihrisko	Detské ihrisko, športovisko	Zariadené futbalové ihrisko	Športová plocha	Klžisko	Tenisové ihrisko
1	1	2	-	-	-	-

Hydrologické a hydrogeologické pomery

Súčasný hydrologický režim sa výrazne odlišuje od pôvodného režimu. Výsledky analýz jasne poukazujú na výrazne zmenené podmienky vodohospodárskeho potenciálu riešeného územia, čím sa znížila aj jeho hydromorfnosť a vododržnosť. Celková dĺžka vodných tokov v Slovenskej republike dosahuje 49 774,8 km. Upravené brehy vodných tokov dosahujú dĺžku 7 898 km.

Pramenný potenciál vody v Slovenskej republike je cca 400 m³ /sec, no územím preteká cca 3 300 m³ /sec. Vodný fond prameniáci na území Slovenska má tiež široký rozptyl od vysokohorského, cez stredohorské, až po nížinné. Vzhľadom na klimatické zmeny sa čoraz častejšie vyskytujú povodňové prietoky ohrozujúce stavby, hodnota a životy obyvateľstva. Zdroje podzemných vôd sú rozložené nerovnomerne v závislosti od geologických pomerov. Prírodné zásoby podzemných vôd predstavujú v SR 146,7 m³ /s, z ktorých je 51,7 % využiteľných. Vplyvom rozkolísaných

zrážkových pomerov dochádza k redukcii zásob podzemných vôd. V zmysle zákona o vodách č. 364/2004 Z. z. sú definované štyri chránené územia:

- a) Chránené vodohospodárske oblasti,
- b) Ochranné pásma vodárenských zdrojov,
- c) Citlivé oblasti,
- d) Zraniteľné oblasti.

Poľnohospodárstvo:

Transformácia a reštrukturalizácia poľnohospodárstva je spojená s prudkým znižovaním počtu pracovníkov v posledných rokoch s dosahom hlavne na nízko kvalifikovanú pracovnú silu má výraznú segmentáciu pracovných trhov s prehlbovaním nerovností na trhu práce. Predpokladá sa aj ďalší pokles stálych pracovných miest v poľnohospodárstve na úkor krátkodobých sezónnych pracovných úväzkov.

Lesné hospodárstvo:

Lesné hospodárstvo je rozvinuté. Je tu súvislý les s výskytom jedle, borovice, brezy a buka nachádza sa hlavne v juhozápadnej a severovýchodnej časti. V lokalite 29 „Bartkaňa“ rástol kedysi aj vzácny tis. Pôsobí tu Poľovnícke združenie a Urbárska spoločnosť.

Ovzdušie a klimatické zmeny

K zlepšeniu stavu ovzdušia prispieva aj plynofikácia obce a používanie obnoviteľných zdrojov energie. Cieľovým stavom je dosiahnutie čistého ovzdušia a udržateľná krajina v oblasti okresu Bardejov a jej širšieho okolia. Klimatické zmeny spôsobené zvýšenými antropogénnymi emisiami skleníkových plynov predstavujú najvýznamnejší enviromentálny problém v ľudskej histórii. Znečisťovanie ovzdušia spôsobujú vysoké energetické vstupy v podobe fosílnych palív, uvoľňujúce skleníkový plyn – oxid uhličitý (CO₂) a ďalej najmä emisie oxidu dusného, amoniaku a metánu. Územím obce sa prelína najviac negatívnych vplyvov na územie, spôsobujúcich zhoršenie stavu životného prostredia. Rozhodujúce najvýznamnejšie priemyselné stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia sú situované severným a južným smerom. Emisie z týchto zdrojov v rámci emisií celkového diaľkového prenosu znečisťujúcich látok celoplošne ovplyvňujú do určitej miery kvalitu ovzdušia. Cez obec prechádza pomerne frekventovaná cestná komunikácia, pričom emisie pochádzajúce z automobilovej dopravy (CO, NO_x, VOC), ktoré vplývajú na kvalitu ovzdušia. Kvalita ovzdušia v lokalite je ovplyvňovaná predovšetkým činnosťou veľkých priemyselných zdrojov, ktoré sú ale lokalizované vo vzdialenejšom okolí. Štruktúra priemyslu, ktorá je tu zastúpená drevospracujúcim priemyslom, výrobou elektrickej energie, je charakteristická vysokou energetickou náročnosťou používaných technológií so značným únikom emisií, čo v konečnom

dôsledku negatívne vplýva na kvalitu ovzdušia v oblasti. Na celkovom znečistení ovzdušia sa podieľajú aj stredné a malé zdroje. Sú to predovšetkým emisie zo zdrojov, ktoré zabezpečujú dodávku tepla pre bytovo-komunálnu sféru, ale ich príspevky v porovnaní s menovite uvedenými zdrojmi sú značne menšie.

Na Slovensku boli vypracované viaceré koncepcné materiály, ktorých súčasťou je aj politika zmiernovania nepriaznivých účinkov klimatickej zmeny, a to priamo, znižovaním emisií skleníkových plynov alebo nepriamo obmedzovaním negatívnych vplyvov energetiky, poľnohospodárstva a ďalších ekonomických činností.

Na znečistenie upozornia meteorológovia, ktorí v kritických situáciách vydajú výstrahy. Podobný systém výstrah funguje napríklad pri povodniach. Vysoké hodnoty drobného prachu vážne ohrozujú zdravie. Týka sa to na Slovensku najmä okolia Prievidze, Ružomberka, Žiliny či Strážskeho. Znečistenie sa do vzduchu dostáva 38 najmä pri spaľovaní uhlia, dreva a biomasy, pri ťažbe nerastných surovín či z automobilovej dopravy. To, že situácia u nás je kritická, potvrdila správa Európskej environmentálnej agentúry z jesene minulého roka. Zo všetkých krajín Európskej únie sa Slovensko dostalo na tretiu najhoršiu priečku.

Zelený rezort preto zaviedol nový typ smogovej situácie, ktorú monitorujú meteorológovia a v priebehu dňa zverejňujú hodnoty prachu pre 32 staníc. Ak prašnosť prekročí dva dni po sebe 100 mikrogramov na kubický meter, vydajú upozornenie. Pri prekročení hodnoty 150 sa vyhlási výstraha. Vtedy musia samosprávy urobiť opatrenia, vďaka ktorým úroveň prachu vo vzduchu klesne. Zmeny obsahuje vyhláška o kvalite ovzdušia, ktorá platí od januára. Vyhlásovanie smogovej situácie má na starosti Slovenský hydrometeorologický ústav. Ten informuje aj prostredníctvom svojej stránky shmu.sk. Úrady životného prostredia v spolupráci s ministerstvom životného prostredia majú pripravené akčné plány k redukcii prachových častíc pre dané zóny a aglomerácie. Obsahujú krátkodobé opatrenia pre prípady, že by nastali situácie ohrozenia kvality ovzdušia. Akčné plány sú súčasťou všeobecne záväzných nariadení miest a obcí, ktoré samosprávy prijali ešte vlani v marci. Ak škodlivé látky v ovzduší tri dni po sebe prekročia limit, musí Slovenský hydrometeorologický ústav informovať príslušný okresný úrad. Ten potom vyzve mestský úrad, aby urobil opatrenia. Medzi nimi môže byť vyhlásenie kritického stavu v mestskom rozhlase, čistenie ciest od prachu alebo príkaz odstaviť niektoré zariadenia vo fabrikách.

Cestná infraštruktúra

Obec je obsluhovaná autobusovými linkami, a autobusovými zastávkami. Verejná autobusová doprava je zabezpečovaná SAD Prešov, a.s., Prevádzka Bardejov. Parkovacie plochy súčiastočne vybudované, je potrebná rekonštrukcia a dobudovanie. Z hľadiska vytvárania podmienok na

zvyšovanie ekonomického potenciálu riešeného územia obce má význam, jeho napojenie na nadradenú dopravnú infraštruktúru na jednej strane a celkový stav dopravnej siete priamo nachádzajúci sa v riešenom území.

Železničná doprava

Riešeným územím neprechádza železnica. Dĺžka železničnej trate v okrese Bardejov je 22 km. Traťou č.446 Bardejov - Raslavice - Kapušany - Prešov, cez trať č.447 Muszyna - Plaveč - Prešov - Kysak je okres napojený na hlavný železničný ťah Slovenska a medzinárodné železničné trate E 834, E833, E 802, E 838 a E 839.

Letecká doprava

Na území obce ani okresu sa nenachádza letisko. Najbližšie verejné letisko, ktoré má štatút medzinárodného letiska, je v Košiciach, vzdialené 83 km potrase Košice – Prešov – Bardejov. Ďalšie letisko je v Poprade, ktoré však vsúčasnosti nie je intenzívnejšie využívané pre medzinárodnú dopravu.

Energetika

Obec je zásobovaná elektrickou energiou z ES. Sú využívané ako zdroje 39 elektrickej energie transformačné stanice primárne napájané 22 kV VN prípojkami z VN vedenia č.250. Sekundárna rozvodná el. NN sieť v obci je vzdušná na betónových podperných bodoch.

Verejné osvetlenie (VO) je umiestnené ako súčasť nn siete. Rozvod VO je realizovaný vodičom AlFe, upevneným na spodnejstrane konzol NN siete. Sekundárne rozvody NN sú realizované vzdušným rozvodmi na betónových stĺpoch s vodičmi AlFe a AES.

K zlepšeniu stavu ovzdušia prispieva aj plynofikácia obce a používanie obnoviteľných zdrojov energie. Obec je plynofikovaná. Hlavný zásobovací plynovod je oceľový DN 150, o prevádzkovom tlaku 300 kPa. Zásobovanie teplom je na báze zemného plynu a čiastočne aj na báze tuhých palív. Teplá voda sa získava bojlerami napojením na plyn a elektrickú energiu, na varenie sa využíva plyn, elektrina a drevo.

Za základné energetické nosiče sú všeobecne považované klasické paliva, ako uhlie a zemný plyn. Jednou z priorít energetickej politiky Slovenska by malo byť zabezpečená energetická bezpečnosť cestou energetickej efektívnosti a zvýšením podielu využívania obnoviteľných energetických zdrojov.

Bioenergie

Zohrávajú v tomto procese oveľa významnejšiu úlohu ako sa jej prikladá. Jej využívanie znižuje závislosť Slovenská na dovoze primárnych energií, znižuje zaťaženie životného prostredia,

prispieva k formovaniu trvalo udržateľného spôsobu života na Zemi znížením produkcie CO₂, prispieva posilňovaniu regionálnej politiky a znižuje emisie so spaľovania fosilných palív.

Zdroje biomasy ma energetické účely sú predovšetkým lesy. Perspektívny zdroj palivovej biomasy tvoria energetické porasty rýchlorastúcich drevín – topoľ, vrba, agát, osika, jelša, jednoročných a viacročných energetických plodín. Energetické porasty možno zakladať na plochách nevhodných pre klasickú poľnohospodársku a lesnícku produkciu, na pôdach dočasne vylúčených z poľnohospodárskej výroby, pôdach kontaminovaných vhodných len na produkciu pre nepotravinárske účely a tiež na zdevastovaných plochách v priemyselných aglomeráciách. Pri veľmi krátkom časovom horizonte 3 – 5 rokov dosahovať priemerný prírastok okolo 10 ton sušiny ročne. Pod energetickým potenciálom rozumieme drevný odpad, ktorý vznikol v rôznych podobách, drevný odpad je možné zhodnotiť tak materiálovo ako aj energeticky. Drevospracujúci priemysel vytvára ročne 1 410 tis. ton odpadu. Celková energetická hodnota využiteľného odpadu z drevospracujúceho priemyslu je 18,1 PJ, z toho sú 2/3 z mechanického opracovania dreva a 1/3 z čierneho výluhu. Najväčšími producentmi odpadu sú veľké drevospracujúce podniky, ktoré však tento odpad aj najčastejšie využívajú na energetické účely.

Telekomunikačná a informačná infraštruktúra

Obec je súčasťou Centra služieb a infraštruktúry Východ. Telefónni účastníci obce sú pripojení po prípojných kábloch. Mobilnú telekomunikačnú sieť na území obce zabezpečuje spoločnosť Orange Slovensko, a.s., Telecom, O2 Slovensko. Svoje zariadenie priamo v katastrálnom území obce nemajú. Televízne a rozhlasové vysielanie - príjem je z individuálnych antén a satelitov.

V obci je uložený optický kábel firmy GHP connection, s.r.o., ktorý prináša do jednotlivých domácností internetové pripojenie pre počítače, mobilné telefóny a televízie.

Rozvod miestneho rozhlasu v obci je prevedený na oceľových stožiaroch, ústredňa rozhlasu je situovaná v budove obecného úradu. Rozvody MR sú sčasti preložené na stožiare NN vedenia s kábelovým prepojením jednotlivých reproduktorov.

Národný projekt Dátové centrum obcí a miest (DCOM) zaznamenáva DataCentrum elektronizácie územnej samosprávy Slovenska (DEUS) významný nárast záujmu obcí a miest o zapojenie do tohto projektu.

Cieľom projektu DCOM je vybudovať pre obce a mestá špecializované dátové centrum, v ktorom bude sústredená infraštruktúra a softvérové vybavenie potrebné na sprístupnenie elektronických

služieb samosprávy občanom. Vďaka elektronizácii 138 služieb miest a obcí, ako sú napríklad miestne dane a poplatky, evidencia obyvateľstva, či sociálne služby, bude práca zamestnancov obcí a miest jednoduchšia a rýchlejšia. Dátové centrum obcí a miest zároveň zlepší fungovanie vnútornej agendy obcí a miest a zabezpečí prepojenie s už existujúcimi informačnými systémami verejnej správy.

1.2.2 Relevantné vstupy z nadradených programových a strategických dokumentov Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027

Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 je základný strategický dokument s celoštátnym dosahom, ktorý vypracovala SR za účasti partnerov a ktorým sa stanovila stratégia, priority a opatrenia pre účinné a efektívne využívanie prostriedkov z fondov politiky súdržnosti Európskej únie na programové obdobie 2021 – 2027. Partnerská dohoda je uzatvorená medzi Slovenskou republikou a Európskou komisiou. V rámci prijatej legislatívy EÚ pre programové obdobie 2021 – 2027 sa stanovilo päť osobitných cieľov politiky súdržnosti EÚ (článok 5 nariadenia EÚ o spoločných ustanoveniach):

1. Konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa,
2. Zelenšia, nízkouhlíková Európa,
3. Prepojenejšia Európa,
4. Sociálnejšia Európa,
5. Európa bližšie k občanom.

1.2.3 Informácia o procese participatívnej tvorbe PHRSR

Spracovanie dokumentu PHRSR obce Richvald bolo realizované v súlade s cyklom strategického riadenia obce v jednotlivých krokoch:

- 1) strategické plánovanie (identifikácia výziev a problémov),
- 2) programovanie (definovanie cieľov a plánov na dosiahnutie cieľov),
- 3) návrh spôsobu realizácie a jej riadenie (vrátane riadenia zdrojov a finančného manažmentu),
- 4) návrh spôsobu monitoringu a hodnotenia,
- 5) adaptácia stratégie alebo tvorba novej stratégie.

PHRSR je dokumentom „otvoreným“, ktorý si na základe priebežného monitoringu a hodnotenia môže vyžiadať adaptáciu na nové potreby, vzniknuté problémy, či na nové výzvy, pre ktoré môže byť obec postavená.

Po ukončení realizácie PHRSR na roky 2023 – 2029, t.j. na konci uvedeného obdobia je nevyhnutné implementáciu vyhodnotiť v záverečnom hodnotení a započat' proces tvorby novej stratégie na nasledujúce obdobie.

Indikatívny harmonogram procesu spracovania PHRSR:

1	Schválenie iniciatívy spracovania nového dokumentu PHRSR, poverenie gestora a koordinátora prípravných a realizačných prác	03/2023	03/2023	OZ
2	Schválenie vstupnej správy PHRSR	03/2023	03/2023	OZ

3	Spracovanie analytickej časti, vyhodnotenie predošlého dokumentu PHRSR, tvorba pracovných skupín, informovanie verejnosti	03/2023	05/2023	Gestor/koordinátor
4	Vytvorenie on-line dotazníka pre verejnosť	05/2023	05/2023	Gestor/koordinátor
5	Spracovanie výstupov z existujúcich strategických dokumentov obce	05/2023	05/2023	Gestor/koordinátor
6	Práca v pracovných skupinách pre jednotlivé oblasti	05/2023	07/2023	Gestor/koordinátor
7	Pripomienkovanie výstupov pracovných skupín, vrátane finálneho dokumentu PHRSR	07/2023	10/2023	Gestor/koordinátor
8	Schválenie PHRSR		??.??2023	OZ

Plnenie harmonogramu spracovania PHRSR	
03/2023	Spracovanie a schválenie vstupnej správy
04/2023	zber dát pre tvorbu vízie obce do roku 2035 – DOTAZNÍK pre verejnosť
05/2023	Pracovné stretnutie - Finalizácia vízie obce Richvald do roku 2035 - SWOT analýzy k jednotlivým oblastiam
05/2023	Pracovné stretnutie - SWOT analýzy pre oblasti 1) Oblasť ľudských zdrojov 2) Oblasť životného prostredia a cestovného ruchu
06/2023	Pracovné stretnutie - Spracovanie strategickej časti pre oblasť Technická infraštruktúra
06/2023	Pracovné stretnutie - Spracovanie strategickej časti pre oblasť Kultúra, školstvo, sociálna oblasť
07/2023	Pracovné stretnutie - Spracovanie strategickej časti pre oblasť Životné prostredie /cestovný ruch
07/2023	Pracovné stretnutie - Spracovanie strategickej časti pre oblasť Šport
10/2023	Pracovné stretnutie - Finalizácia dokumentu s vedením obce pre pripomienkovaním verejnosťou

2 ANALYTICKÉ VÝCHODISKÁ

2.1 Zhodnotenie implementácie doterajších stratégií

Informácia o stratégiách (kľúčových dokumentoch, opatreniach, aktivitách, projektoch) implementovaných obcou)

Obec Richvald v zmysle platnej legislatívy má vypracované relevantné parciálne stratégie, ktoré implementuje alebo ich realizáciu už naplnila. Z uvedených dokumentov vyplynuli opatrenia a aktivity v jednotlivých oblastiach rozvoja obce, ktoré boli realizované úplne, čiastočne alebo boli prehodnotené ako neaktuálne, prípadne boli preformulované v súlade s aktuálnymi potrebami obce. Kľúčovými dokumentami obce v období rokov 2014 – 2027 sú okrem PHRSR tieto:

- Územný plán (ÚPNO) Richvald – aktualizovaný v znení zmien a doplnkov 2016
- PHSR obce Richvald 2014 – 2020

2.2 Kľúčové trendy vývoja, ak by sa stratégia PHRSR neimplementovala

PHRSR obce Richvald definuje problémy, ktoré v rôznej miere intenzity a aktuálnosti reflektujú potreby obyvateľov obce Richvald, ako obce s rázovitým prírodným, kultúrnym i historickým zázemím a obce s perspektívou pre rozširovanie novej výstavby. V prípade, ak by sa táto stratégia neimplementovala rozvoj kvality života v obci ako sídla aj ako komunity by stagnoval, existujúce zdroje by boli vyčerpané v krátkom čase, prípadne by ich využívanie bolo na hranici toho, čo dokážu ešte ponúknuť v potrebnej kvalite a rozsahu. Uvedené sa týka technickej i sociálnej infraštruktúry, služieb a kvality vzdelávania, ale taktiež životného prostredia – keďže by sa neimplementovali opatrenia na jeho ochranu.

2.3 Strom problémov

Oblasť ľudských zdrojov	Oblasť technickej infraštruktúry	Environmentálna oblasť
1. Absencia poskytovania celoročných sociálnych služieb pre seniorov /prípadne zdravotne znevýhodnených	1. Nedostatočná bezpečnosť chodcov a účastníkov cestnej premávky	1. Nedostatočná ochrana vôd na území obce
2. Chýbajúci systém dobrovoľníctva v jednotlivých oblastiach života obce	2. Nedostatočná bezpečnosť a kvalita služieb poskytovaných vo verejných budovách	2. Nedostatočná prevádzková kapacita obce pre činnosti súvisiace s nakladaním s odpadmi obci a verejných

		priestranstvách v obci
3. Nedostatočná podpora zamestnanosti ťažko zamestnateľných a zdravotne znevýhodnených obyvateľov obce	3. Nedostatočná vybavenosť obce v oblasti športu a voľnočasových aktivít	3. Nedostatočné využitie funkcií zelene (okrem estetickkej a produkčnej)
4. Chýbajúce športové podujatia pre podporu komunitného života v obci	4. Nedostatočná bezpečnosť obyvateľov obce a ich majetku pri miestnom potoku	4. Nedostatočne využitý potenciál obce pre rozvoj turizmu a cestovného ruchu
5. Nedostatočná úroveň podmienok pre rozvoj športu	5. Nevyhovujúci stav majetkovo-právnych vzťahov obce	
6. Chýbajúca ponuka neformálneho vzdelávania v obci	6. Nedostatočná bezpečnosť detí a žiakov	
7. Nedostatočné personálne zabezpečenie oblasti rozvoja kultúry		
8. Chýbajúca ponuka kultúrneho podujatia pre publikum mladého diváka a publikum duchovnej piesne		
9. Klesajúci záujem žien a mládeže o šport		

2.4 Výstupy SWOT analýz

OBLASŤ ĽUDSKÝCH ZDROJOV Oblasť zdravotníctva a sociálnych vecí

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
PLÁNOVANIE • Vypracovaný Komunitný plán obce Richvald spolu s akčným plánom na jednotlivé roky ZDRAVOTNÍCTVO • Dostupnosť zdravotnej a sociálnej starostlivosti (Bardejov, Prešov) SOCIÁLNE SLUŽBY • Obec poskytuje základné sociálne poradenstvo • Donáška obedov z reštaurácií • Využívanie opatrení aktívnej politiky trhu práce (aktivačné) pre nezamestnaných • Obec vykonáva inštitút osobitného príjemcu pre poberateľov dávok v hmotnej núdzi KOMUNITNÝ ŽIVOT, SLUŽBY A ZÁZEMIE Komunitné zázemie • Kultúrne a spoločenské podujatia (Uvítanie detí do života obce, Deň matiek, Mesiac úcty k starším, Mikuláš, Vianočná akadémia atď.) Fungujúce služby pre cieľovú skupinu • Základná škola v obci • Materská škola v obci • Obecná knižnica • Pošta v obci DEMOGRAFIA • Migračný a prirodzený prírastok obyvateľstva	ZDRAVOTNÍCTVO • Chýbajúce prístrojové a technické vybavenie (napr. AED defibrilátor) SOCIÁLNA OBLASŤ • Chýbajúce zariadenie sociálnych služieb pre seniorov a ZŤP v obci • Nevyužívanie možností dobrovoľníckej služby/ absolventskej praxe pre prácu v sociálnej oblasti • Nefungujúca dobrovoľnícka činnosť rodičov a detí • Slabá dobrovoľnícka činnosť obyvateľov obce • Nízke príjmy seniorov - slabá schopnosť platiť za poskytovanie sociálnych služieb • Chýbajúci sociálny/ obecný podnik, chránená dielňa, chránené miesto • Obmedzený rozpočet obce pre vyplatenie jednorazových príspevkov obce • Nedostatok finančných prostriedkov na rozšírenie a vykonávanie sociálnych služieb • Nízky príjem občanov v hmotnej núdzi • Nedostatok pracovných príležitostí v okolí • Nedostatočné vedomosti o ochoreniach a úrazoch seniorov KOMUNITNÉ ZÁZEMIE • Chýbajúci obecný park s ihriskovou súčasťou pre mamičky s deťmi a ostatnými športoviskami • Chýbajúce podmienky a zázemie pre voľnočasové aktivity mládeže, • Nedostatočná ponuka a dostupnosť športovísk (futbalové ihrisko, cyklochodník) • Nedostupnosť telocvične • Nedostatočná bezbariérovosť sociálneho prostredia komunity a jeho prvkov (miestna knižnica, pošta, obecný úrad, sála KD) Nefungujúce služby pre cieľovú skupinu • Polícia v obci

	BEZPEČNOSŤ • Nepostačujúci kamerový systém v obci
Príležitosti • Legislatívna i finančná podpora nových foriem sociálnych služieb pre jednotlivé cieľové skupiny	Ohrozenia • Legislatívne zmeny – zák.o soc.slужbách • Demografická krivka (stárnutie) – odliv mladých z regiónu • Epidémia v dôsledky zmeny klímy – prinášajúce nové ohrozenia • Rozpad spoločenských, komunitných, rodinných vzťahov

Oblasť vzdelávania

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
PROSTREDIE • ZŠsMŠ VYBAVENIE / PRIESTORY • Obecná knižnica s dostatočným knižničným fondom • Multifunkčné ihrisko • Outdoorové ihrisko	VYBAVENIE / PRIESTORY • Neexistujúci športový areál na širšiu paletu športových krúžkov • Chýba dopravné ihrisko, futbalové ihrisko • Chýbajúce zázemie pre žiakov po vyučovaní (neformálne) – klubovňa • Neexistujúce neformálne vzdelávanie dospelých
Príležitosti • Získanie finančných prostriedkov z rôznych fondov, dotácií, ŠR	Ohrozenia • Klesajúca demografická krivka

Oblasť kultúry, kultúrneho dedičstva a spoločenského života

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
KULTÚRNE SPOLKY / EUDSKÝ POTENCIÁL • ZO JDS v Richvalde, • FSK Markovec, • Únia žien Slovenska, • DHZ Richvald, • Poľovnícke združenie Markovec • rezbár: Ľuboš Foľta • včelári: Jozef Tej, Ľuboš Vajda, Milan Brehuv, Miroslav Sobek, Martin Tej, Ján Tej, Jozef Pekár, Andrej Pekár, Stanislav Novák. KULTÚRNE VÝSTUPY - PODUJATIA • Historické dedičstvo- rímskokatolícky kostol a evanjelický kostol	KULTÚRNE SPOLKY / EUDSKÝ POTENCIÁL • Chýbajú tradiční remeselníci, umelci KULTÚRNE VÝSTUPY – PODUJATIA • Chýbajúce inovatívne kultúrne aktivity v obci • Chýbajúce kultúrne podujatia pre mladého diváka • Chýba kultúrny záber pre publikum duchovnej a cirkevnej piesne PODMIENKY: • Nedostatočne technicky vybavený kultúrny dom • Chýbajúci náučný chodník • Nedostatočná prezentácia a rozvoj tradičných remesiel

• www.richvald.sk, facebooková stránka obce • Dlhodobé a kvalitné vedenie obecnej kroniky PODMIENKY: • Existencia kultúrneho domu a ZŠsMŠ	• Nevyužíte autobusové zastávky pre propagáciu obce (bannery) • Chýbajúci informačný vstup do obce: propagácia
Príležitosti • Získanie finančných prostriedkov z rôznych fondov, dotácií, ŠR	Hrozby -

Oblasť športu

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
ŠPORTOVÉ SPOLKY / ŠPORTOVCI ŠPORTOVÉ PODMIENKY ŠPORTOVISKÁ Multifukčné ihrisko, Outdoorové ihrisko, Detské ihrisko pri ZŠsMŠ	ŠPORTOVÉ SPOLKY / ŠPORTOVCI • Chýba ponuka pre všetky generácie v rámci rekreačného športu ŠPORTOVÉ PODMIENKY • Chýbajúce športoviská /futbalové ihrisko, ŠPORTOVISKÁ • Chýbajúca viacúčelová hala • Chýbajúce voľnočasové doplnkové športové vybavenie (detské zázemie - preliezky, tréningová plocha za brámkami...) (skate / trail park) • Chýbajúce cykloturistické chodníky a prepojenie s okolitými obcami • Chýbajúca turistická infraštruktúra: verejné toalety, oddychová zóna (s občerstvením), smerovníky v obci, náučný chodník • Chýbajúce netradičné športy a športoviská - chýbajúci skate park /trailová dráha/ bike cross, cestný beh, orientačný beh • Chýbajúce nenáročné športové plochy na periférii obce (voľnočasové aktivity) – majetkové pomery (analýza počtu mladých rodín a detí) • Chýbajúce dopravné ihrisko, futbalové ihrisko
Príležitosti • Vytváranie partnerstiev susedných obcí k budovaniu cykloturistických chodníkov	Ohrozenia • Zlé poveternostné podmienky pre rozvoj zimných športov

Oblasť technickej infraštruktúry

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
VODOVOD • Vybudovaný vodovod v celom zastavanom území obce BUDOVY • Existujúca budova ZŠsMŠ, KSB, 16 b.j., Amfiteáter, Stará hasičská zbrojnica, Dom nádeje ROZHLAS, INTERNET, OSVETLENIE, KAMEROVÝ SYSTÉM • 100 % pokrytie internetovými sieťami • Dobré pokrytie telekomunikáciami (O2, Orange, T-com) • Dobrá úroveň elektrosietí BYTOVÁ ZÁSTAVBA • Rozvinutá individuálna bytová výstavba	ÚZEMNÝ PLÁN • Potreba Aktualizácie územného plánu vymedzujúceho nové lokality pre individuálnu výstavbu a doplnenie občianskej vybavenosti KANALIZÁCIA a ČOV • Chýba PD na kanalizáciu a ČOV • Potreba riešenia splaškovej vody s rodinných domov MIESTNE KOMUNIKÁCIE • Zlý technický stav miestnych komunikácií • Zlý technický stav mostov v obci • Chýbajúci chodník a osvetlenie v hornej časti obce POZEMKY • Nevysporiadané pozemky pod cestami – parkoviskom • Nedobudované miestne komunikácie • Chýbajúce odvodnenie ulíc • Nedostatok voľných obecných pozemkov - chýbajúce pozemky vo vlastníctve obce /pre zberné miesto odpadu, športoviská BUDOVY • Stará budova kultúrneho domu (vybavenie, javisko, nízky strop atď, elektroinštalácia, chýbajúce zateplenie, strecha, pivničné priestory) • Potreba rekonštrukcie Domu nádeje • Potreba rekonštrukcie vnútorných priestorov ZŠsMŠ Richvald • Potreba rekonštrukcie amfiteátru ROZHLAS, INTERNET, OSVETLENIE, KAMEROVÝ SYSTÉM • Zlý technický stav verejného osvetlenie • Zlý technický stav obecného rozhlasu • Chýbajúci komplexný kamerový systém v obci ŠPORTOVISKÁ a VOĽNOČASOVÉ ZÓNY • Chýbajúce športoviská a detské ihrisko, futbalového ihrisko PROTIPOVODŇOVÉ OPATRENIA

	• Chýbajúce udržiavacie práce na protipovodňových opatreniach na potoku Richvaldský potok – vyčistenie koryta DOPRAVA: • Stará autobus. zastávka CYKLODOPRAVA • Absencia cyklochodníkov TURISTICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA • Chýbajúce turistické značenie v obci • Chýbajúce smerovníky v obci • Chýbajúca turistická infraštruktúra: verejné toalety, oddychová zóna (s občerstvením) • Chýbajúce odpadkové v obci OSTATNÉ • Chýbajúci nízkokapacitný zberný dvor
PRÍLEŽITOSTI Podpora investícií z externých zdrojov Inovácie (finančne dostupné) v oblasti TI	OHROZENIA Zmena klimatických podmienok spolu s dôsledkami na stave TI Prírodné katastrofy (povodne)

Environmentálna oblasť

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
VODA • vodný tok tečúci cez obec (Richvaldský potok), • Pravidelná údržba brehových porastov (náletov) INFRAŠTRUKTÚRA • 99,9% pokrytie obce obecným vodovodom AKTÉRI V OBLASTI ŽP • Stavebný úrad s kompetenciami pre oblasť ŽP, stavebného poriadku a dopravy • Existencia územného plánu ODPAD • Fungujúci systém separovaného zberu - vrecového (zmiešané plasty, PET fľaše, papier, sklo, tetrapaky, elektroodpad, nebezpečný odpad)	VODA • Nevybudovaná kanalizačná sieť v obci • Chýbajúca kontrola vývozu a likvidácie splaškových vôd z domácich žump • 20 % domácností má žumpy (využívané) • Vypúšťanie splaškových vôd do miestnych tokov • Nevysporiadané pozemky vodných tokov • Neupravené koryto Richvaldského potoka • Chýbajúca realizácia protipovodňových opatrení (úprava koryta, hrádzka, úprava brehových násypov na Richvaldskom potoku) • Chýbajúci dokument – mapa povodňového ohrozenia (hladinového režimu toku s vypočítaním hladiny Q100 ročnej veľkej vody alebo realizácie protipovodňových opatrení) INFRAŠTRUKTÚRA • chýbajúca verejná kanalizácia a ČOV

• 100% kompostovanie domácností v obci (kompostovacie nádoby v každej domácnosti) • Nádoby na zber textilu, obuvi a hračiek • Obec zabezpečuje vývoz veľkokapacitných kontajnerov • Existujúce zberné miesto na žiarivky a baterky – obecný úrad • Zberné miesto na kuchynský olej	ODPADY • Chýba oficiálne obecné kompostovisko s vybavením – technológiou (pozemok, domáce kompostovanie, komunitné kompostovanie) • Chýba zberný dvor • Sezónne spaľovanie bioodpadu (občasné spaľovanie odpadu v rámci vykurovania) • Opakujúce sa začínajúce malé čierne skládky • Chýbajúce nádoby na separovaný zber na verejných priestranstvách v obci OVZDUŠIE • Zvyšujúci sa počet domácností vykurovaných tuhým palivom • Chýbajúce protihlukové opatrenia, proti výparom / zápachom – výsadba zelených pásov DOPRAVA • Nárast individuálnej dopravy • Parkovanie na zelených plochách a obecných komunikáciách • Chýbajúci cyklochodník mimo obce • Chýbajúca infraštruktúra pre cyklistov
Príležitosti • Spoločné riešenia problémových oblastí na úrovni mikroregiónu (RIUS, UMR, MAS Dukla) • Dôkladne vykonávané kompetencie subjektov verejnej a štátnej správy na úseku ŽP	Hrozby • Legislatíva zaťažujúca obce • Legislatíva benevolentná voči znečisťovateľom ŽP • Prírodné katastrofy (povodne) • Zmena klimatických podmienok spolu s dôsledkami

Oblasť turizmu a cestovného ruchu

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
LOKALITA, PROSTREDIE • Dobré prírodné dispozície pre návštevnosť obce • Prírodný a kultúrno-historický potenciál obce • Dobrá poloha obce • Dobrá dopravná dostupnosť (cestná) POTENCIÁL – ZDROJE • Potenciál tradičnej kultúry (remeslá, folklór)	• Slabá informovanosť turistov /navigačné turistické tabule, rozchodník/ • Neexistencia mikroinfraštruktúry k rozvoju CR (rozchodník, verejné WC, odpadkové koše, detské ihrisko, náučný chodník) • Nedostatočný počet turistov (ktorý by vyvolal podnikateľský zámer v oblasti CR) • Nevysporiadané vlastnícke vzťahy k pozemkom a budovám • Nedostatočná propagácia obce • Chýbajúce cykloturistické trasy • Nevyužívaná on line reklama

	• Nerozvinutá agroturistika (predaj z dvora, trhovisko,...) • Chýbajúce atrakcie v obci na udržanie turistov v obci (požičovňa bicyklov...) • Chýbajúce možnosti ubytovania a stravovania
Príležitosti • Podpora investícií z externých zdrojov EŠIF, ministerstiev	Hrozby • Slabý záujem turistov o turistiku v tomto regióne

3. Rozvojová stratégia obce

Presun kompetencií na nižšie samosprávne celky v rámci reformy verejnej správy na základe Zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky, vo svojom článku I § 2 definuje prechod určitých kompetencií do pôsobností obce. Na úseku regionálneho rozvoja prešli do pôsobnosti obcí nasledujúce kompetencie:

- Vykonávanie stratégie regionálneho rozvoja,
- Vypracúvanie programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja,
- Koordinovanie spolupráce právnických osôb pri vypracúvaní programov rozvoja obcí.

Na zákon č. 416/2001 Z. z. nadväzuje zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorý stanovuje základnú štruktúru Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce. Ten pozostáva z analýzy hospodárskeho a sociálneho prostredia obce, ustanovenia základných smerov jej rozvoja v podobe priorít, opatrení a projektových zámerov. Je to strednodobý rozvojový dokument obce, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňujúci ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce.

Regionálna politika predstavuje aktívne ovplyvňovanie a koordináciu hospodárskych procesov v územných častiach štátu alebo väčšieho ekonomického priestoru. Snaží sa o ovplyvňovanie rozvoja veľkých územných celkov danej krajiny. Jej účastníkmi sú: štát a jeho orgány, ministerstvá a samosprávy územných celkov. V rámci regiónov vykonávajú vlastnú politiku rozvoja územia obce, ktoré pri tom využívajú princípy územného regionálneho marketingu.

V podmienkach malých obcí, ktorým chýbajú investície a hospodárstvo je rozvinuté na nízkej úrovni, sú tieto kompetencie jednou z možností ako naštartovať trvalo udržateľný rozvoj a využitie miestnych (historických, kultúrnych a prírodných) zdrojov rozvoja na posilnenie a rozvoj hospodárstva, sociálnej a kultúrnej základne, na vznik nových podnikateľských aktivít a pracovných príležitostí, čím sa dosiahnu vyššie príjmy, na základe čoho sa zlepši kvalita života obyvateľstva.

Plán hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Richvald je programový dokument vypracovaný na obdobie šiestich rokov, v ktorom sú jasne vymedzené hlavné problémy, ktoré sú pre hospodársky a sociálny rozvoj územia spoločné a vytýčenie opatrení, prispeje k riešeniu týchto problémov.

Cieľom Plánu bolo sformulovať takú predstavu o smerovaní obce, ktorá vyjadruje ekonomické a sociálne záujmy jej občanov a je v súlade so strategickými cieľmi a prioritami štátu, vyššieho územného celku, záujmami ochrany prírodného, historického a kultúrneho dedičstva. Je v súlade aj s princípmi vytvoriť atraktívnu a bezpečnú obec s dobrým životným prostredím. Jeho poslaním je zabezpečiť kontinuitu rozvoja obce bez ohľadu na politickú príslušnosť štatutárneho zástupcu obce a obecného zastupiteľstva.

Plán je otvorený dokument, ktorý by sa mal pravidelne písomne dopĺňať a aktualizovať, podľa vopred stanovených pravidiel, potrieb obyvateľov obce, jeho návštevníkov a potenciálnych investorov, s cieľom v maximálnej možnej miere zvýšiť životnú úroveň obyvateľov obce a uspokojiť ich potreby a požiadavky.

Rozvojová stratégia je vypracovaná v súlade s prioritami Pozičného dokumentu Európskej komisie k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2021 – 2027. Pozičný dokument predkladá pohľad Európskej komisie na identifikáciu hlavných rozvojových potrieb a výber tematických priorít, ktoré by mali byť financované v rámci fondov Spoločného strategického rámca EÚ v podmienkach SR a vytvára základ pre proces negociácií s Európskou komisiou k Partnerskej dohode a programom SR na roky 2021 - 2027, ako hlavného programového dokumentu na nové programové obdobie. Podľa analýzy Európskej komisie sa Slovensku v súčasnosti ekonomike darí, ale zaostáva v oblastiach, ktoré sú kľúčové pre budúci rast a to najmä – kvalita verejnej správy; vzdelávanie, veda, výskum, inovácie; vyrovnávanie regionálnych rozdielov a kvalita životného prostredia. Ďalšími dôležitými výzvami zostávajú: starnutie populácie, automatizácia, robotizácia a digitalizácia.

Dôležitým prvkom reformy politiky súdržnosti EÚ je koncentrácia zdrojov z budúcich fondov EÚ na obmedzené množstvo priorít s jasnými výsledkami. Fondy EÚ je potrebné nasmerovať na financovanie priorít s najväčším potenciálom rastu, viac využívať návratné finančné zdroje a národné financovanie. Z pohľadu Európskej komisie je najúčelnejšie využiť fondy Spoločného strategického rámca EÚ na podporu týchto oblastí:

V partnerskej dohode Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 sa uvádza:

V partnerskom procese identifikovaný návrh prioritných oblastí podpory v rámci 5 cieľov politiky súdržnosti zameriava intervencie z fondov politiky súdržnosti nasledovne:

1. Inteligentnejšia a konkurencieschopnejšia Európa – rozvoj a zlepšovanie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií; využívanie výhod digitalizácie pre občanov, podniky a vlády; posilnenie rastu a konkurencieschopnosti najmä MSP, vrátane produktívnych investícií; rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ.

2. Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa – energetická efektívnosť a zníženie emisií skleníkových plynov; podpora energie z obnoviteľných zdrojov energie; rozvoj inteligentných energetických systémov a sietí; adaptácia na zmenu klímy, prevencia rizík a odolnosti voči katastrofám; zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd; prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo; zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb; zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží; zlepšenie kvality ovzdušia; podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility.

3. Prepojenejšia Európa – cestná doprava; železničná doprava; vodná doprava; a to v členení na TEN-T (európske koridory) a mimo TEN-T (národná a regionálna infraštruktúra).

4. Sociálnejšia Európa – adaptabilný a prístupný trh práce; kvalitné inkluzívne vzdelávanie; záruka pre mladých; aktívne začlenenie a dostupné služby; potravinová a materiálna deprivácia; sociálne inovácie a experimenty.

5. Európa bližšie k občanom – budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov; kvalitnejšie verejné politiky a otvorené vládnutie; prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov; regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas; 65 zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch.

Obec Richvald sa s týmito prioritami zhoduje, pretože aj obec v programovom období 2023 – 2029 plánuje realizovať projekty, ktoré napĺňajú spomínané priority.

Cieľ politiky	Oblasť podpory
1. Inteligentnejšia Európa	• Podpora opatrení na rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívania pokročilých technológií • Podpora budovania ľudských zdrojov vo výskume a vývoji • Podpora budovania a modernizácie centrálnej infraštruktúry pre výskum a vývoj • Podpora účasti slovenských subjektov v

	Európskom výskumnom a inovačnom priestore Využívanie výhod digitalizácie pre občanov, podniky a vlády • Podpora rozvoja digitálneho a údajového hospodárstva a digitálna transformácia širšej ekonomiky, výskum a vývoj a aplikovanie moderných technológií s cieľom zvyšovať inovatívnu výkonnosť Slovenska a eliminovanie negatívneho dopadu digitalizácie na spoločnosť • Modernizácia poskytovania verejných služieb • Podpora budovania inteligentných regiónov a miest • Podpora digitálnej pripojiteľnosti Posilnenie rastu a konkurencieschopnosti najmä malých a stredných podnikov, vrátane produktívnych investícií • Podpora malého a stredného podnikania • Internacionalizácia malého a stredného podnikania • Podpora sieťovania podnikateľských subjektov Rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ • Podpora kvality terciárneho vzdelávania orientovaného na pracovný trh • Digitálne a podnikateľské zručnosti
Ekologickejšia nízkouhlíková Európa	Podpora opatrení na zlepšovanie energetickej efektívnosti a zníženia emisií skleníkových plynov Podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov Rozvoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo TEN-e Podpora adaptácie na zmenu klímy, prevencie rizík a odolnosti voči katastrofám Zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd Prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo Zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb, Zabezpečenie prieskumu, sanácie a monitorovania environmentálnych záťaží Zlepšenie kvality ovzdušia Podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility Prioritné oblasti podpory z ENRAF: • podpora udržateľného rybárstva a ochrany vodných biologických zdrojov,

	• podpora udržateľných akvakultúrnych činností, ako aj spracovania produktov rybolovu a akvakultúry a uvádzania týchto produktov na trh
Prepojenejšia Európa	Cestná doprava • Dobudovanie diaľničných spojení TEN-T • Výstavba rýchlostných ciest • Modernizácia a výstavba ciest I. triedy vrátane modernizácie mostov Železničná doprava • Zlepšenie regionálnej dopravnej obslužnosti • Modernizácia železničnej infraštruktúry zaradenej do siete TENT a železničných uzlov • Podpora regionálnej železničnej dopravy Vodná doprava • Modernizácia infraštruktúry vodnej dopravy zaradenej do TEN-T • Pomoc prevádzkovateľom plavidiel vnútrozemskej plavby pri zavádzaní technológií ekologizácie plavidiel
Sociálnejšia Európa	• Adaptabilný a prístupný trh práce • Kvalitné inkluzívne vzdelanie • Záruka pre mladých • Aktívne začlenenie a dostupné služby • Potravinová a materiálna deprivácia • Sociálne inovácie a experimenty
Európa bližšie k občanom	• Budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov • Prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov • Regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas • Zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch
Fond spravodlivej transformácie (FST)	Umožniť regiónom a ľuďom riešiť sociálne, zamestnanecké, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu k cieľu Únie v oblasti klímy a klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 na základe Parížskej dohody

Vzťah k iným strategickým dokumentom

Partnerská dohoda SR spolu s Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Richvald na roky 2023 – 2027 súvisí najmä s nasledujúcimi strategickými dokumentmi na medzinárodnej a národnej úrovni:

Medzinárodná úroveň

- Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (1994)

- Kjótsky protokol k Rámcovému dohovoru OSN o zmene o zmene klímy (1997)
- Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj

Ciele politiky EÚ v programovom období 2021 – 2027

- Európska zelená dohoda, ktorá stanovuje plán opatrení s cieľom prechodu na plne klimaticky neutrálne hospodárstvo EÚ
- Európa 2020 Stratégia pre inteligentný a udržateľný rast podporujúci začlenenie
- Európska stratégia pre nízkoemisnú mobilitu
- Plán prechodu na konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo do roku 2050
- Energetický plán do roku 2050
- Horizont Európa (2021 – 2027)
- LIFE (oblasť ochrany biodiverzity, prechodu na obehové hospodárstvo, adaptácie na zmenu klímy a podpory obnoviteľných zdrojov energie)
- Erasmus (oblasť rozvoja vzdelávania a odbornej prípravy zameraného na inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie)

Program pre sociálnu zmenu a inovácie v oblasti zamestnanosti a sociálneho začleňovania

- Európsky pilier sociálnych práv Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030)
- Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030
- Akčný plán rozvoja elektromobility v Slovenskej republike
- Národná stratégia cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020
- Aktualizovaná národná stratégia ochrany biodiverzity do roku 2020
- Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja
- Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030
- Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky
- Strategický rámec v oblasti starostlivosti o zdravie pre roky 2014 až 2030
- Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030

PHSR obce je vypracovaný v súlade s platnými dokumentmi:

- Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2020/30, ktorá má za cieľ integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju a na základe využitia vnútorného potenciálu

regiónov zvýšiť do roku 2030 adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov pri súčasnom zvyšovaní kvality života ich obyvateľov a pri rešpektovaní princípov trvalo udržateľného rozvoja;

- Stratégiou rozvoja cestovného ruchu do roku 2020, ktorá má za cieľ zvyšovať konkurencieschopnosť cestovného ruchu pri lepšom využívaní potenciálu, so zámerom vyrovňovania regionálnych disparít a tvorby nových pracovných príležitostí;
- Programom Zdravie 2020, ktorý má za cieľ výrazne zlepšiť zdravie obyvateľov, znížiť nerovnosti v oblasti zdravia, posilniť verejné zdravie a podporiť dialóg o zdraví naprieč ostatnými rezortmi;
- Stratégia Európa 2020, ktorej prioritou je dosiahnutie rastu, ktorý je: inteligentný – prostredníctvom efektívnejšieho investovania do vzdelávania, výskumu a inovácií; udržateľný – vďaka prechodu na nízko uhlíkové hospodárstvo a zameraniu sa na konkurencieschopné odvetvia priemyslu a inkluzívny – s veľkým dôrazom na tvorbu pracovných miest a zmiernenie chudoby;

Globálny cieľ a špecifické ciele Plánu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Richvald na roky 2023 - 2027 konkrétne naplňajú celkový cieľ regionálneho rozvoja tým, že vytvorením tohto významného strategického dokumentu sa na miestnej úrovni vytvoria podmienky pre implementáciu projektov na zvýšenie vybavenosti územia zariadeniami občianskej infraštruktúry s ohľadom na zabezpečenie ich dostupnosti a kvality poskytovaných služieb. Projektové zámery realizované v súlade s PHSR obce sú orientované na tvorbu strategických, politických, infraštruktúrnych a trhových podmienok, ktoré podporia úspešnosť a efektívnosť investícií malých a stredných podnikateľov a zvýšia konkurenčnú schopnosť obce.

PHSR obce Richvald je základným nástrojom obce, ktorý určuje smer jej napredovania, pre plnenie strednodobých a dlhodobých cieľov, ktoré umožnia vytvárať spoločný produkt, poskytujúci kvalitné podmienky pre život všetkých jej občanov a návštevníkov pri rešpektovaní Územného plánu obce.

Tento strategicky významný dokument, ktorý je zameraný na reálne potreby a možnosti obce, posilní regionálny rozvoj tým, že stanovil postupy podporujúce miestne iniciatívy. Zároveň pomôže zvýšiť absorpčnú kapacitu regiónu (t.j. schopnosť čerpať prostriedky z fondov Európskej únie) pomocou podpory aktivít regionálnych a lokálnych rozvojových organizácií a cestou podpory prípravy strategicky významných projektov, ktoré budú pripravené na implementáciu.

Implementačná stratégia

Opatrenia a aktivity

Priorita č. 1: Podpora hospodárskeho rastu obce

V rámci Priority č.1 budú podporované dve opatrenia:

Opatrenie 1.1: Podpora rozvoja malého a stredného podnikania

Opatrenie 1.2: Budovanie a rekonštrukcia infraštruktúry cestovného ruchu

Pre realizáciu danej priority je potrebná finančná podpora. Výsledkom podpory by malo byť vytvorenie nových pracovných miest a rozvoj vidieckeho cestovného ruchu v obci a nárast zachovania kultúrneho dedičstva.

Opatrenie 1.1: Podpora rozvoja malého a stredného podnikania

Cieľom opatrenia je vytvoriť v obci podmienky pre ďalší rozvoj malých a stredných podnikateľov, čo priamo ovplyvní zvýšenie zamestnanosti v obci.

Príjemcami pomoci budú malí a strední podnikatelia, živnostníci a občania obce, pre ktorých sa na základe vytvorených nových prevádzok vytvoria nové pracovné príležitosti. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 1.1 budú súkromní podnikatelia.

Aktivity:

- podpora budovania malých prevádzok, obchodných priestorov

Odporúčané projektové zámery:

- Poskytovanie priestoru – nárast obchodných priestorov v obci

Opatrenie 1.2: Budovanie a rekonštrukcia infraštruktúry cestovného ruchu.

Cieľom opatrenia je zabezpečiť rozvoj podnikania v oblasti cestovného ruchu v súlade s Územným plánom obce, čo nepriamo ovplyvní zvýšenie zamestnanosti v oblasti služieb.

Príjemcom pomoci bude obec, ktorá svojimi aktivitami, pri využití prírodného a kultúrneho potenciálu obce, vytvorí podmienky pre rozvoj cestovného ruchu, na základe čoho sa zlepšia služby poskytované návštevníkom obce a vytvoria sa nové pracovné príležitosti v oblasti služieb v cestovnom ruchu. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 1.2 bude obec.

Aktivity:

- rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu

Odporúčané projektové zámery:

- Zrekonštruované verejné priestranstvá, úprava zelene v rôznych častiach obce na relaxačné zóny doplnená o prvky drobnej architektúry dotvorí celkový ráz obce a zvýši jej atraktivnosť.

- **Vybudovanie cyklistickej cesty** - zámer predpokladá vybudovanie cyklistickej trasy, čo podporí rozvoj športových aktivít pre obyvateľov obce všetkých vekových kategórií.

Priorita č. 2: Rozvoj a obnova obce

V rámci Priority č. 2 budú podporované štyri opatrenia:

Opatrenie 2.1: Rozvoj lokálnej infraštruktúry

Opatrenie 2.2: Rozvoj sociálnej infraštruktúry

Opatrenie 2.3: Rozvoj kultúrnej infraštruktúry

Opatrenie 2.4: Rozvoj športovej infraštruktúry

Pre realizáciu opatrení danej priority je potrebná finančná podpora približne vo výške 4 000 000 Eur. Výsledkom podpory by malo byť zlepšenie stavu obecného majetku a miestnej infraštruktúry. Obec predpokladá niektoré zámery z tejto priority financovať v programovacom období 2023 - 2027 z Integrovaného regionálneho operačného programu a v rámci cezhraničnej spolupráce. V rámci sociálnej infraštruktúry sa bude obec uchádzať o získanie nenávratného finančného príspevku z Operačného programu Ľudské zdroje, zamestnanosť a inklúzia. Menšie investičné aktivity obec plánuje realizovať cez dotácie z ministerstiev a Prešovského samosprávneho kraja.

Opatrenie 2.1: Rozvoj lokálnej infraštruktúry

Cieľom opatrenia je prostredníctvom rozvoja lokálnej infraštruktúry zvýšiť príťažlivosť obce pre jej obyvateľov a návštevníkov, čím sa zlepšia životné podmienky a zvýši sa kvalita života obyvateľov v obci.

Príjemcom pomoci bude obec, ktorá realizáciou opatrenia prispeje k zlepšeniu stavu miestnej infraštruktúry. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 2.1 bude obec a súkromní investori.

Aktivity:

- Rekonštrukcia a budovanie technickej infraštruktúry v obci

Odporúčané projektové zámery:

- **Rekonštrukcia domu smútku**
- **Vybudovanie hasičskej zbrojnice**
- **Rekonštrukcia kuchyne v kultúrnom dome**
- **Zabezpečenie programového vybavenia obecného úradu**
- **Rekonštrukcia kultúrneho domu**
- **Rekonštrukcia a vybudovanie autobusových zastávok**
- **Vybudovanie prístrešku pre bicykle**
- **Umiestnenie fotopascí na problematické územie**
- **Dobudovanie kamerového systému** - Jeho rozšírenie na ochranu majetku obce obec plánuje realizovať s podporou finančných prostriedkov z dotácií v oblasti prevencie kriminality.
- **Rekonštrukcia miestnych komunikácií** – postupnou rekonštrukciou jednotlivých miestnych komunikácií v obci sa zlepší celkový vzhľad obce a zníži sa negatívny vplyv dopravy na životné prostredie.
- **Dobudovanie chýbajúcich chodníkov** - v obci sa zlepší celkový vzhľad obce a zvýši sa bezpečnosť chodcov.
- **Rekonštrukcia mostov**

- **Výstavba obecných bytov** - vytvorí nové bytové možnosti v obci, čo zabráni odlivu mladých ľudí do miest a vytvoria sa možnosti získania vlastného bývania aj pre nízkoprájmové skupiny obyvateľov.

Opatrenie 2.2: Rozvoj sociálnej infraštruktúry

Cieľom opatrenia je cez rozvoj sociálnej infraštruktúry poskytnúť seniorom v obci kvalitné služby v období, keď sú odkázaní na pomoc druhých.

Príjemcom pomoci bude obec, ktorá realizáciou opatrenia prispeje k zlepšeniu stavu obecného majetku v oblasti sociálnej infraštruktúry, čo vytvorí podmienky pre zabezpečenie pomoci odkázaným občanom. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 2.2 bude obec.

Aktivity:

- rozvoj sociálnej infraštruktúry vybudovaním denného centra pre seniorov a matky s deťmi

Odporúčané projektové zámery:

- **Vybudovanie denného centra** pre plnoleté osoby odkázané na pomoc iných osôb, seniorov, matky s deťmi

Opatrenie 2.3: Rozvoj kultúrnej infraštruktúry

Cieľom opatrenia je cez rozvoj kultúrnej infraštruktúry zabezpečiť zachovanie ľudových tradícií, remesiel a kultúrneho dedičstva.

Príjemcom pomoci bude obec, ktorá realizáciou opatrenia prispeje k zlepšeniu stavu obecného majetku v oblasti kultúrnej infraštruktúry, čo umožní rozvoj kultúry v rôznych umeleckých smeroch v obci. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 2.3 bude obec.

Aktivity:

- rozvoj kultúrnej infraštruktúry rekonštrukciou kultúrnych zariadení

Odporúčané projektové zámery:

- **Vybudovanie Obecného múzea** – vybudovaním objektu sa zabezpečí nárast lokalít kultúrneho dedičstva

Opatrenie 2.4: Rozvoj športovej infraštruktúry

Cieľom opatrenia je cez rozvoj športovej infraštruktúry zabezpečiť aktívne trávenie voľného času deťom a mládeži a ostatným občanom obce zabezpečiť možnosť športového vyžitia po práci.

Príjemcom pomoci bude obec, ktorá realizáciou opatrenia prispeje k zlepšeniu stavu obecného majetku v oblasti športovej infraštruktúry a vytvorí športové podmienky pre všetky vekové kategórie obyvateľov obce. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 2.4 bude obec.

Aktivity:

- budovanie športovej infraštruktúry - športových zariadení a ihrísk

Odporúčané projektové zámery:

- **Výstavba detského ihriska** – s narastajúcim počtom mladých rodín v obci je potrebné vytvárať aj priestory pre trávenie voľného času matkám s deťmi.
- **Výstavba futbalového ihriska**

Priorita č. 3: Kvalitné životné prostredie na vidieku a rozvinutá environmentálna infraštruktúra

V rámci Priority č. 3 budú podporované dve opatrenia:

Opatrenie 3.1: Ochrana, zlepšenie a obnova životného prostredia

Opatrenie 3.2: Protipovodňové opatrenia

Pre realizáciu danej priority je potrebná finančná podpora približne vo výške 6 500 000 Eur. Výsledkom podpory by malo byť zavedenie rozšíreného separovaného zberu, kompostovania a protipovodňových opatrení. Na realizáciu zámerov Opatrenia 3.1 sa bude obec snažiť získať finančné prostriedky z Európskeho fondu regionálneho rozvoja so spolufinancovaním obce. Na realizáciu zámerov Opatrenia 3.2 sa obec pokúsi získať dotáciu aj z Environmentálneho fondu.

Opatrenie 3.1: Ochrana, zlepšenie a obnova životného prostredia

Cieľom opatrenia je naplánovanými aktivitami dosiahnuť ozdravenie životného prostredia a hospodárnejšie nakladanie s odpadmi.

Príjemcom pomoci bude obec, ktorá na základe realizácie jednotlivých aktivít opatrenia zlepší životné podmienky obyvateľov obce. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 3.1 bude obec.

Aktivity:

- rozšírenie zložiek triedeného komunálneho odpadu a bioodpadu

Odporúčané projektové zámery:

- **Vybudovanie zberného dvora** pre rozšírenie separovaného zberu na viac komodít - zmenší sa obsah tuhého komunálneho odpadu vyvázaného na skládku a znížia sa náklady obce na zabezpečenie tejto služby pre obyvateľov obce.
- **Vybudovanie ČOV a vybudovanie odpadovej kanalizácie** - realizáciou zámeru obec prispeje k zvýšeniu ochrany životného prostredia, hlavne podzemných vôd, ktoré sú znečisťované únikom nečistôt zo zastaraných žump.
- **Vyzývať obyvateľov prostredníctvom obecných médií na separáciu odpadu**

Opatrenie 3.2: Protipovodňové opatrenia

Cieľom opatrenia je preventívnymi aktivitami zabrániť možným povodňam v obci.

Príjemcom pomoci bude obec, ktorá na základe realizácie jednotlivých aktivít urobí preventívne protipovodňové opatrenia, čím ochráni obyvateľov obce pred živelnými pohromami. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 3.2 bude obec.

Aktivity:

- realizovať činnosti súvisiace s ochranou proti povodňam, s cieľom zadržiavať vodu v krajine, v urbanizovanom prostredí (v intraviláne obce) s cieľom využívať dažďovú vodu napr. na polievanie zelene v obci a na iné účely.

Odporúčané projektové zámery:

- **Vybudovanie dažďovej kanalizácie** pre odvádzanie povrchových vôd - postupné vybudovanie vpustí na miestnych komunikáciách.

Priorita č. 4: Príprava a rozvoj kvalifikovaných ľudských zdrojov

V rámci Priority č. 4 budú podporované dve opatrenia:

Opatrenie 4.1: Podpora celoživotného vzdelávania

Opatrenie 4.2: Budovanie informačnej spoločnosti

Pre realizáciu danej priority je potrebná finančná podpora približne vo výške 50 tis. Eur. Na realizáciu zámerov sa bude obec snažiť získať finančné prostriedky na Opatrenie 4.1 z Európskeho sociálneho fondu so spolufinancovaním obce a na Opatrenie 4.2 z dotácií ministerstva školstva alebo financií.

Opatrenie 4.1: Podpora celoživotného vzdelávania

Cieľom opatrenia je v súčinnosti s príslušným úradom práce a vzdelávacími organizáciami poskytujúcimi vzdelávanie v oblasti celoživotného vzdelávania poskytnúť možnosti obyvateľom obce na rekvalifikáciu.

Príjemcami pomoci budú obyvatelia obce, ktorí si budú zlepšovať svoje vedomosti a zručnosti na základe ďalšieho vzdelávania v profesiách vyhľadávaných na súčasnom trhu práce. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 4.1 bude obec ako partner vzdelávacej inštitúcie alebo mimovládnej organizácie organizujúcej vzdelávacie aktivity.

Aktivity:

- podporovať zapojenie občanov obce do rôznych foriem ďalšieho vzdelávania

Odporúčané projektové zámery:

- **Vytváranie podmienok pre účasť obyvateľov obce na ďalšom vzdelávaní a rekvalifikačných kurzoch** na profesie požadované na modernom domácom a zahraničnom trhu práce.
- **Organizácia prednášok na obecných podujatiach**

Opatrenie 4.2: Budovanie informačnej spoločnosti

Cieľom opatrenia je zvýšiť počítačovú a internetovú gramotnosť.

Príjemcami pomoci budú občania obce, ktorí si zlepšia svoje vedomosti a zručnosti v oblasti informačných a komunikačných technológií. Realizačným orgánom aktivít Opatrenia 4.2 bude obec.

Aktivity:

- podporovať vzdelávanie v oblasti internetovej gramotnosti

Odporúčané projektové zámery:

- **Zlepšenie informačno-komunikačných technológií (IKT) samosprávy** – zabezpečí občanom obce lepšie elektronické služby

Zabezpečenie a realizácia

Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie

Organizačné zabezpečenie

Vypracovaním Plánu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Richvald plní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky – princíp programovania.

Implementácia jednotlivých projektov si vyžaduje konkrétnych ľudí, ktorí budú viesť projekt od začiatku do konca. Projekty možno uskutočňovať vlastnými silami obce alebo za pomoci poradcov pre programové a finančné riadenie projektov. Práve prepojenie interných a externých nositeľov projektov urýchli proces realizácie stratégie, resp. môže prebiehať paralelne realizácia viacerých projektov naraz. Je však potrebné, aby existovala koordinačná skupina, ktorá bude dostatočne operatívna a zložená z ľudí verejného a súkromného sektora.

Obec Richvald má reálne skúsenosti s realizáciou investičných a neinvestičných projektov na podporu regionálneho rozvoja zo všetkých druhov finančných zdrojov. Realizácie projektov vyprofilovali v obci odborne zdatný projektový tím pracovníkov, pre úspešné riadenie projektov v budúcnosti.

Finančné zabezpečenie podpory regionálneho rozvoja a zdroje financovania

Jednotlivé projektové zámery obce budú uskutočňované na základe rozhodnutí obecného zastupiteľstva a podľa finančných možností a to z vlastných zdrojov a zo zdrojov domácich a zahraničných grantov, prípadne zo sponzorských príspevkov.

Na finančné zabezpečenie podpory regionálneho rozvoja možno použiť prostriedky:

- štátneho rozpočtu,
- štátnych fondov – dotácie,
- rozpočtu samosprávneho kraja,
- rozpočtu obce – vlastné prostriedky,
- prostriedky fyzických osôb - sponzorský príspevok alebo dar,
- prostriedky iných právnických osôb - sponzorský príspevok alebo dar,
- úvery domácich bánk,
- úvery a príspevky medzinárodných organizácií.

Dôležitým doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja môžu byť prostriedky nenávratného finančného príspevku zo štrukturálnych fondov Európskej únie Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Európskeho sociálneho fondu.

Možnosť získať verejné finančné zdroje z rozpočtu Európskej únie a národného rozpočtu Slovenskej republiky je často previazaná na schopnosť obce spolufinancovať rozvojové projekty z vlastných zdrojov, prípadne zo zdrojov súkromných investorov. Prehľadné usporiadanie rozvojových zámerov umožní obci orientovať sa v škále dostupných podporných zdrojov, ako aj podmienok sprevádzajúcich získanie týchto zdrojov.

Prostriedky na financovanie navrhovaných aktivít budú poskytované prevažne z:

- Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF);
- Európskeho sociálneho fondu (ESF);

Ďalším zdrojom financovania navrhovaných aktivít sú projekty cezhraničnej spolupráce. Nakoľko tieto závisia od toho, s ktorou krajinou má kraj hranicu, Richvald môže na projektoch cezhraničnej spolupráce participovať s partnermi z Poľska.

V novom monitorovacom období 2023 - 2027 budú finančné prostriedky na projekty pridelované zo šiestich operačných programov:

1. Operačný program Ľudské zdroje, zamestnanosť a inklúzia bude zastrešovať oblasť zamestnanosti a sociálnej inklúzie, oblasť sociálna a oblasť vzdelávania. Riadiacim orgánom bude Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny SR.

2. Operačný program Kvalita životného prostredia bude zastrešovať oblasť využívania prírodných zdrojov, oblasť ochrany pred povodňami, oblasť riadenia rizík odolnosti proti katastrofám a oblasť nízko uhlíkového hospodárstva. Riadiacim orgánom bude Ministerstvo životného prostredia SR.

3. Operačný program Výskum a inovácie Riadiacim orgánom bude Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.

4. Operačný program Integrovaná infraštruktúra bude zastrešovať oblasť železničnej, cestnej, vodnej a verejnej osobnej dopravy a oblasť informatizácie spoločnosti. Riadiacim orgánom bude Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR.

5. **Integrovaný regionálny operačný program** Riadiacim orgánom bude Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

6. **Operačný program Efektívna verejná správa** Riadiacim orgánom bude Ministerstvo vnútra SR.

Monitorovanie

Aby boli jednotlivé projektové zámery programového dokumentu obce realizované v súlade s princípmi efektívnosti a účinnosti vynakladania finančných prostriedkov je potrebné, aby na úrovni obce bola zriadená koordinačná komisia, ktorej úlohou bude monitorovať celkový proces implementácie stratégie a navrhovať, v prípade potreby, zmeny v realizácii strategických plánov, ich doplnenie, prípadne prípravu nových dokumentov potrebných pre napĺňanie globálneho cieľa obce.

Dokumenty

Východiskom pri príprave Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Richvald na roky 2023 - 2027 boli nasledujúce strategické dokumenty:

- Partnerská dohoda SR na roky 2021 - 2027 (1. návrh)
- Pozičný dokument Komisie
- Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2020/30
- Stratégiou rozvoja cestovného ruchu do roku 2020
- Programom Zdravie 2020 • Stratégia Európa 2020
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021 – 2027
- Územný plán obce Richvald
- Operačný program Ľudské zdroje, zamestnanosť a inklúzia (návrh 2)
- Operačný program Kvalita životného prostredia (návrh 3)
- Operačný program Integrovaná infraštruktúra (návrh 5)